

CRONICA

1
(466)

Săptăminal politic-social-cultural editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Iași, anul X, nr. 1 (466), vineri 3 I 1975, 8 pagini 1 leu

PRAGUL ANULUI

Ne continuăm existența într-un alt an, o altă cifră ni se înscrie acum pe frontispiciul obișnuițului. Deși aceste prime zile ale lui Ianuarie au întotdeauna o semnificație morală care le separă, totuși, de succesiunea cotidiană, deși aceste prime zile au o anume solemnitate care le evidențiază și care ni se transmit — o solemnitate a debutului și o solemnitate a răspunderii, — deși ne place să simțim și să savurăm acest prag afectiv și această trecere, noi simțim de fapt aceiași oameni ai societății socialiste românești, constructori de fericire carpatină în numele idealului comunist pe care ni-l propunem. Simțim aceiași — lucizi și romantici, ai prezentului și ai viitorului, ai tradiției și ai prognozei, popor de acțiune, oameni pentru care începutul unui nou an constituie o atestare logică a faptelor de până acum și, în același timp, o perspectivă eficientă asupra faptelor ce urmează a fi îndeplinite.

O mie nouă sute șapte zeci și cinci, primul an de după Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, va marca începutul unei perioade noi în istoria României contemporane. Documentele esențiale care ne guvernază de acum înainte vor fi, prin care conștiința noastră pășă coordonate de realizare, vor obține în anul care începe cea dintâi calificare a valorii lor istorice. Programul partidului, Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, toate celelalte documente, sînt străbătute de ideea unei nobile finalități, constituindu-se în acte conceptuale ale evoluției noastre sociale, istorice, umane, în spiritul gândirii comuniste active al cărui exemplu primordial îl dă secretarul general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Anul care a început acum, notat convențional cu patru cifre în calendarul patriei și al fiecăruia dintre noi, va fi, fără nici o îndoială și în afara oricărei convenții, un argument al istoriei românești.

1975 — an al eforturilor rodnice, al încordărilor entuziaste, al continuității responsabile — se naște din noi pentru a ni se restitui peste douăsprezece luni ca o împlinire omogenă a întregii națiuni.

CRONICA

În zilele de azi, de transformări rapide și uriașe, omul este nevoit, în efortul său de adaptare, să-și perfecționeze mecanismele de echilibrare cu mediul. În acest sens, se constată o mutație de la stăpînirea și reglarea mediului spre autoreglarea omului, de la știința despre om, obiect sau situație spre știința științei, de la dominarea naturii spre autodominare și autodepășire; de la conștiința de obiect spre conștiința ideii de obiect, spre metaconștiință, etapă nouă a conștiinței umane.

Este cunoscută butada asupra omului care știe că știe sau știe că nu știe, spre deosebire de cel care nu știe că știe sau nu știe că nu știe. Este un pas spre stăpînirea actului însuși de cunoaștere; o fază importantă, dar și ea pe cale de a fi depășită. Lăsam în urmă logica claselor și a folosirii numai a poliilor opuși: Adevăr-Eroare, Ști-

ință-Non-știință, Frumos-Urit, Bine-Rău, Alb-Negru. Omul de azi tinde spre părăsirea viziunii dibotonice a claselor rigide și statice, ascuțindu-și gândirea spre a sesiza nuanțe, fințe și tranzițiile dinamice în continua devenire a

spre gândirea dialectică și istorică, de la sincronic spre diacronic, de la static spre dinamic, de la abstract spre concret, de la general spre singular. Este un efort de ascuțire a aparatului de cunoaștere și de mlădiere a opera-

necesar să ne dăm seama despre ce, cil, cum, de ce și pentru ce știm sau nu știm.

Răspunsul la aceste întrebări ne oferă cheia spre acele „necunoscute” ale creativității umane care conțin secretul autodepășirii; răspunsul ne pune în stăpînirea armei de luptă împotriva inerției, automatismului; adevărul asupra noastră înșine este pirghia cu care răsturnăm legea gravitației și ne dăm seama că dominarea mediului se efectuează prin intermediul autodominării, al autocontrolului. Cunoașterea lumii din afară se obține prin pătrunderea în lumea internă a omului și invers: eul ni se dezvăluie prin non-eu, prin altul. Preocupați de cunoașterea lumii din afară să nu uităm de cea lăuntrică și să ne ridicăm spre un model al cunoașterii și dominării cunoașterii însăși, drum spre o nouă galaxie spirituală.

V. PAVELCU

Spre o nouă galaxie spirituală

realității. Și năruie zidurile de netrecut între savant și ignorant, geniu și omul de rînd, normal și anormal, deștept și prost. Nu ne este permis, totuși, să trecem de la o extremă la alta și să admitem orice, să afirmăm, cu o egală certitudine, orice despre orice. Se impune trecerea de la absolutizare spre relativizare, de la metafizică

țiilor respective. De aceea și aprecierile asupra valorilor și criteriilor folosite sînt supuse examenului critic axiologic: critica criticii, validarea normelor de validare, fidelitatea regulilor de fidelitate etc. Fiecare om știe cite ceva și este conștient de ceea ce. Pentru a ne ridica pe o treaptă superioară și a ști mai mult și mai bine, este

Ion JALEA :

„Arcașul”

Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, document pe care Congresul al XI-lea l-a aprobat ca parte integrantă a Programului partidului nostru, constituie un act politic de însemnătate hotărîtoare în viața societății, cu implicații vitale atît în ceea ce privește făurirea prezentului cît și elaborarea strategiei viitorului.

Valoarea centrală a acestui document istoric, care definește principiile și normele vieții comuniste, este aceea a omeniei. Programul partidului nostru, adoptat la cel de al XI-lea Congres, fundamentează un model românesc al educației politico-ideologice marxist-leniniste. În contextul acestuia, o valoare fundamentală ce conferă relief vieții și muncii, proprie etosului românesc, este omenia, proprieia comunismului și omeniei, for-

mulată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, este legată de un atribut ce este specific profilului moral-spiritual al poporului român. De aceea, pentru societatea noastră, edificarea socialismului și comunismului implică omenia ca o problemă de esență. Omenia, în Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, pe care îl străbate ca un fir roșu, este definită deoptrivă de existență de valoare și ca realitate de existență. Astfel, între cuceririle revoluționare ale socialismului și comunismului, unul din obiectivele majore ale transformării noastre

trebuie să fie cucerirea omeniei. De altfel, această cucerire, putem spune, va însemna și cea mai luminoasă victorie. Adoptarea acestui document, ca program privind organizarea întregii vieți în societate, răspunde unei necesități obiective și constituie expresia unei cerințe reale. Încă în 1971, în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R., cu privire la îmbunătățirea activității ideologice, tovarășul Nicolae Ceaușescu releva faptul că

Vasile CONSTANTINESCU

(continuare în pag. 4—5)

în numărul viitor :

125 de ani

de la nașterea lui

EMINESCU

articole

cercetări

polemici

manuscrite

fotografii

versuri

documente

Vor semna :

ȘERBAN CIOCULESCU, CONST.

CIOPRAGA, LIVIU LEONTE,

MINAI DRĂGAN, N. BARBU,

GH. BULGĂR ș. a.

CUCERIREA OMENIEI

ADRIAN PĂUNESCU: Repetabila povară

Aparent de o mare diversitate tematică și varietate stilistică, volumul recent al lui Adrian Păunescu, **Repetabila povară**, editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1974, masiv, împărțit în numeroase cicluri: **Înțelepciunea de a fi**, **Blestemul meu de-a te iubi**, **Bal mascat**, **Nostalgi**, **Se coace agurida**, **De ce?**, având și un epilog liric, merit să sintetizeze o anumită atitudine, nu este altceva, considerat în întregime, decât o enormă parabolă, multiplicată de fiecare poem în parte, pentru că în toate se vorbește despre existența umană dintr-un unghi de vedere neconformist și, în multe privințe, extrem de critic. Poetul rostogolește cuvinte și fraze bolovănoase, niciodată preocupat să-și cizeleze discursul, mereu agitat, contestând și condamnd mentalități învechite, care nu și-au epuizat încă inerțiile. Nociutatea lor se manifestă mai ales indirect, în pasivitatea cu care omul contemporan, din obișnuință, comoditate sau lașitate, le acceptă, considerându-le rezultatul unor legi imuabile, date odată pentru totdeauna, nu create de el însuși, în funcție de momentele diferite ale unei lungi și anevoioase evoluții. Cu această inerție, care-l sufocă pe om, ființă orgolioasă, gânditoare și liberă, inerție pe care cel dintâi a observat-o și a respins-o, ca umilitoare, Nicolae Labiș, nu se împacă nici Adrian Păunescu. Volumul lui Adrian Păunescu, poet cu vocație pamfletară, ne pune, așadar, în pofida varietății sale, una și aceeași întrebare: cum apare și cum reacționează omul sub această **Reprobabilă povară**, transmisă din generație în generație.

S-ar părea că întrebarea poeziei vizează două obiective: omul în societate și omul în intimitate, individul în angrenajul pe care și-l crează și, la polul celălalt, individul desprins, sau respins, de acest ingenios mecanism inventat de mintea sa pentru nevoile sale, mereu altele pe scara civilizației. O astfel de împărțire este greu de stabilit în poeziile lui Adrian Păunescu, care, orice ar scrie, poezie de dragoste sau o meditație provocată de o dramă singulară, notarea unor reacții individuale, cum sint cele în fața morții sau a iubirii etc., irupe în cetate cu toată încălcătura sentimentală legată de viața intimă, pentru că numai afară, la largime, în prezența unei asistențe numeroase,

glasul său se poate manifesta tunător. Cînd procedează altfel, în puținele momente de lirism intim, ai mereu impresia că poetul încearcă să obțină un lucru imposibil: acomodarea fanfarei la necesitățile și la discreția muzicii de cameră. De altfel poetul nu va întârzia să se definească astfel: „Prietenul meu mi-a spus / fii atent, fii atent, / în zadar vrei tu să scrii pasteluri, / tu ești pierdut pentru gratuite, / tu vei spune cuvinte și pe gură îți vorii amenințări, / tu vei semăna griu / și boabele vor exploda ca niște grenade. // Am ieșit la semănat și cîmpul bubuia. (Boabele ca niște grenade). Rare sînt gesturile ce tandrețe (Aceeași floare, Cuvînt cu chip, Ora strepezită) în cele douăzeci și patru de poeme erotice din ciclul **Blestemul meu de-a te iubi**. Poetul își mărturiseste gelozia grandilocvent, luînd această poză teribilă: „Gelozia e religia mea, / sînt făcut din bănuiești, urlu grosolan / la propria-mi umbră pască / de calul meu, / mamă, te urăsc pentru că te-ai iubit / cu tata, chiar dacă / numai așa a fost posibilă nașterea mea, / gelos, absurd, mincînd zăvorul, / lingînd sarea din lacrima iepurelui...” (Gîtul) Altădată preferă, caz încă mai semnificativ pentru definirea impulsurilor lirice ale acestor poezii, să discute cu iubita despre boala veacului, în care nu se strecoară nimic din sentimentalismul romanticilor, aventura pasională (mai aproape de poezie erotică romantică a unui Musset ar sta, din acest punct de vedere, doar **Sposedanie**) cedînd locul tot unei dezbateri sociale sau etice (**Lumea este bolnavă, Anomali**) „Să mai iubești cînd visul un negoț e, / Să mai iubești cînd prea puțin ai săale, / Cînd ne clocește de-un veac prudente cloțe, / Acestea toate nu sînt stări normale.” (Anomali) Așadar, nici în poezia erotică Adrian Păunescu nu scapă de demonul polemic. „Eu te iubesc adeseori cu ură, / va răsună amenințător verbul său în poemul **Aud că lumea vinde cărămida**. Această vocație, care-i particularizează poezia, se va realiza deplin în celelalte cicluri ale volumului. Adrian Păunescu poartă în suflet, oricît ar părea onorabil de departe de această veche obsesie a literaturii române, nostalgia țaranului dislocat într-un mediu care-l contrazice ideea de puritate. Aceasta se întemeiază pe un cod moral care refuză provizoriul:

„Știu, compatrioți, știu că sînteți copiii răbdării, / De două mii de ani așteptați. Și trebuie să mai așteptați. Nu putem trăi cu lucruri provizorii”. Aceeași mentalitate țărănească îl așează lingă strămoși, într-o vecinătate familiară cu ei și, paradoxal, fantastică: „Cînd ducem piinea la gură, n-o ducem, știți și voi, / numai spre gura noastră, ci și spre gura părintelui flămînd, / Spre gura strămoșului înfometat; de aceea / La ora mesei, se-aud și mormintele mincînd” (**Masa noastră**). Identificarea cu înaintașii țărani se vede și în atîtea alte poeme, chiar și în acelea în care viziunea este împinsă la hotarele fantasticii: **Problema țărănească**, **Copiii de țărani**, **Eu, griul**, **Și noaptea mireasa a nuci și a pară**, **Rășcoala**, **Caii**, **Țăranul stîns etc.** Căutarea rădăcinilor îl duce pe poet la fixarea identității de neam, altă preocupare constantă în lirica sa, din care decurge nevoia de a mărturisi vechimea spîței și durată ei pe aceleași locuri. Foarte semnificative în acest sens ne apar poemele în care replica lui Adrian Păunescu la poezia lui Goga este cit se poate de evidentă: **Oltul în Ardeal**, **Oltule** („Oltule, lege de legi, / a cîmpurilor române, / sînt convins că înțelegi, / înțelegi că vom rămîne”), **Curgii**. Tot în aceste izvoare poetul caută țaria și justificarea intransigenței morale ce trebuie să asigure colectivității cu care se identifică o fericiro nepătată de slăbiciunile indivizilor. În acest punct tribunul își împarte versul cu poetul satiric, mesianismul cedează imprecăției, chiar cînd se caută o formulare alegorică: **Păsările surde**, **Clovnul politic**, **Deocamdată nu, Noi**, **Fericirea de a putea povesti nefericirea**, **Act de dotă**, **Eterna gărgărită**, **Pseudonimele unei iluzii**, **Se coace agurida**, **Animalele dezblîzite**, **Giordano Bruno fugind din rug în rug etc.**, etc.

Însirarea aceasta, pe care am dorit-o cît mai bogată, ar putea continua cu atîtea alte titluri din volumul **Repetabila povară**, pentru că Adrian Păunescu rămîne, chiar cînd se lasă ispitit de temele lirice eterne — iubirea, spaîma de timpul trecător, dispariția în neființă — un remarcabil poet satiric. Poezia este, pentru Adrian Păunescu, o provocare în primul rînd, un apel la conștiințele pe cale de a fi învăluite în apele unei somnolențe care întreține multe iluzii dăunătoare. Nu știm dacă este momentul să ne întrebăm în ce măsură este și rezistență această poezie. Constatăm, deocamdată, necesitatea ei imperioasă.

AL. ANDRIESCU

mențiuni critice

GEO BOGZA: Paznic de far

A fi paznic de far, înseamnă a asigura permanența luminii. A veghea ca Cetatea să nu fie atînsă de aripa întinerului. Aceasta este misiunea socială și politică a scriitorului-cetățean, așa cum o înțelege Geo Bogza și darea de seamă a scriitorului prezentat săptămînal, în fiecare vineri, timp de 7 ani în revista **Contemporanul**, constituie o tulburătoare lecție de umanism, de patriotism, de frumos: „Eu am ținut scoteala oricărei corăbii / leșită în larg pe mările lumii, / Paznic de far cu sprinceană mereu încruntată / Eu am ținut scoteala tuturor corăbiiilor lumii / De ce vă mirați că pe fața mea sînt urme de sare?”. Dispuse în versuri sau în text compact de proză, tabletele lui Geo Bogza au esențialmente substanța unor poeme. Limba română capătă aici expresia ei dumicală. O solemnitate a stilului care amintește de cărțile vechi românești, o intensitate a trăirii evenimentului, a meditației, dar unor asemenea texte ținute de sărbătoare spirituală. De o sinceritate exemplară cu sine și cu alții, Geo Bogza nu se teme de retorică, de gestul teatral atunci cînd știe, cînd simte că acesta sporește elocvența și încălcătura emoțională a cuvîntului. Autorul nu abdică de la propriu-i stil, căci Bogza nu înțelege să scrie dăscălesc. Bogza. Comunicarea cu cititorul devine la scriitor ceas de taină, ceas de sfințenie — cum numea Eminescu poezia. El oficiază. Spune multe lucruri în puține cuvinte.

Tabletele lui încadrează în chenarul lor magic de foarte multe ori, figurile celor ce s-au dovedit cititori de istorie și spiritualitate națională, conferindu-le o nouă lumină și reliefuri de bronz: „... la anul 2000, noi, românii, vom sărbători un secol și jumătate de la nașterea lui Eminescu.

Multe vor fi atunci pe pămînt, încă de neînchipuit, și vom lua desigur parte la ele. Dar, la noi acasă, în sufletul și în conștiința noastră, vom trăi acel timp sub mireasma teiului de mormîntul lui Eminescu, de pe mormîntul lui Călinescu, și în dangătele de clopot de biserică zidite de Ștefan cel Mare.

Așa vom putea intra ca români, în milenii următori, imens și necunoscut”.

Geo Bogza are vocația numirii lucrurilor prin metaforă. Atent la pulsul zilei și deci, implicit, al istoriei, el vine și eternizează prin cuvînt un fapt, o construcție, un gest, un eveniment.

Poet al snatului și al timpului, poet al omului, poet al Patriei, Geo Bogza ne-a oferit una dintre cele mai seducătoare cărți.

CONSTANTIN COROIU

IONICĂ TĂUTUL:

Scrieri social-politice

Pentru prima oară, istoricii literari iau cunoștință de întreaga operă a lui Tăutu (cuvînt înainte, studiu introductiv, note de Emil Virtosu, București, Editura Științifică, 1974.) Impresionați fiind — sîntem siguri de aceasta — de bogăția materialului care le-a fost pus la îndemînă cu o pioasă și răbdătoare grijă. Cele patru capitole ale volumului înmănușiază pe rînd scrieri sociale, politice, scrisori, texte fragmentare, variante, acte biografice și ecouri ale vremii. Cea dintîi parte include lucrările de căpătîi ale comisului, dintre care unele (**Zidire**, **Cercare**, **și altele**) vîd acum pentru prima dată lumina tiparului. Altele însă au mai fost publicate, unele chiar de E. Virtosu, altele de către noi înșine. De aceea, subtitlul capitolului („Texte inedite”) nu se justifică decât parțial. Bogat și epuizînd aproape întreg materialul se prezintă și al doilea capitol. De data aceasta însă eroarea semnalată anterior se strecoară chiar în titlu: texte fragmentare inedite. Am constatat, de altfel, cu surprindere, că ediția de față nu respectă un principiu de bază al lucrărilor de acest fel. Este vorba de omisiunea informațiilor privind circulația de pînă acum a textelor, pe care orice ediție de acest fel este obligată să le conțină. Editorul textelor de față le-a

reprodus, cu scrupulozitate: caracteristică, direct de pe manuscrisele lui Tăutu, ceea ce se precizează. Nu se precizează însă, acolo undă e cazul, că unele texte sînt republicării. **Strigarea**... a fost reprodusă, anterior ediției prezente, de însuși E. Virtosu; alte texte le-am transcris și publicat noi înșine în „Revista de istorie și teorie literară” (1966) și „Anuar de lingvistică și istorie literară” (1968). Este posibil ca toate acestea să-i fi rămas necunoscute editorului. După cum tot necunoscut i-a rămas, presupunem, și faptul că, încă din 1966 am publicat și versurile, atîtea cite se cunosc deocamdată, ale lui Tăutu. Am zis necunoscute intrucît în prefața E. Virtosu susține că ele sînt „inedite” (p. 19). De altfel, regretăm că volumul nu include și poeziile lui Tăutu, care, puține fiind, nu vor mai vedea altădată lumina tiparului. Necunoscută i-a rămas lui E. Virtosu și lucrarea prin care am căutat să demonstrăm, foarte pe larg, că Tăutu a tradus cu siguranță **Ruinele** lui Volney (cu care prilejul am identificat și una din sursele gândirii comisului), ca și lucrarea prin care am încercat să argumentăm un punct de vedere mai vechi: acela că nu Tăutu este autorul celebrului pamflet **Cuvînt a unui țaron**... Toate acestea, ca și omisiunea altor lucrări de referință despre Tăutu, nu știrbesc însă valoarea studiului introductiv care, deși pare a fi redactat cu mulți ani în urmă, rămîne o bună inițiere în opera lui Ionică Tăutu.

DAN MĂNUCA

ȘERBAN CIOULESCU: Caragialiana

Volumul apărut recent la Editura „Eminescu” — răspunde unei duble necesități. Mai întii, prin adunarea între copertile unei singure cărți a numeroaselor studii și articole apărute în timp sub semnătura lui Șerban Cioculescu, se înlesnește și mai mult întregirea și aprofundarea fundamentalei cercetări a aceluiași exeget și critic dedicată **Vieții** lui I. L. Caragiale. Este un fapt de inestimabilă importanță pentru cunoașterea completă și nuanțată a artistului atît de exact și de sigur în zugrăvirea unei lumi, totuși atît de neliniștit și neiertător, a „cînicului” și în același timp a impresionabilului Caragiale care, de fapt, „avea conformația unui anxios”. În al doilea rînd noul volum decide numeroase cărări și puncte de reper pentru valorificarea **actuală** a creației unui scriitor care a fost, pe cît de recunoscut tot pe atît de controversat în timpul vieții și chiar ulterior. (Se știe că N. Davidescu a insistat să demonstreze în 1935, că scriitorul satiric era „cel din urmă ocupant fanariot” v. cap. **Detractorii lui Caragiale**). Șerban Cioculescu publică acum, într-o anumită ordine, articolele referitoare la **omul Caragiale**, apoi cele dedicate unor aspecte, fie și particulare, ale operei (care aruncă totuși lumini asupra ansamblului) cele dedicate comentării corespondenței (cu Zarișopol și cu M. Dragomirescu), ca și reacțiile față de unele exegeze inacceptabile, și, în fine, relaționările dintre autorul clasic și fiii săi Mateiu și Luca Ion. În totalitate, e vorba de o lucrare unitară, profundă și luminoasă, care nu poartă nimic din semnele unei construcții făcute din bucățele. Unitatea o crează profilul atît de minuțios stabilit de autor, al unui Caragiale personaj de puternic relief, prins în epoca lui așa cum era absorbit de profesia lui, mai ales ca dramaturg și gazetar, vîzut mereu în mediul prietenilor, al adversarilor sau al familiei. Profilul acesta nu rezultă din închipuire, istoricul nu-și permite să fantazeze, demersul său este de o logică, de o sagacitate care omagiază ralu inteligenții critice în valorificarea documentului. Inteligență critică prin care s-a absorbit și s-au decantat, decenii la rînd, toate datele posibile, toate supozițiile aprecierile, patimile, obtuzitățile, elanurile, legende și dumsăniile privind omul și scriitorul Caragiale. Această decantare implică în aceeași măsură cunoștințe și raționament psihologic, implică intuiție și — mai presus de toate — pasiune în explorarea unui univers artistic atît de puternic în reliefurile ce le-a dobîndit de la început și le păstrează pînă astăzi. Noul volum al lui Șerban Cioculescu poartă amprenta unei opere care beneficiază de rezultatele muncii și meditației de o viață întreagă dedicată cunoașterii și valorificării adevăratului Caragiale.

N.B.

Un moralist polemic

Un analist de mare finețe se vîdește a fi Augustin Buzura, în acest ultim roman al său — **Fețele tăcerii** (ed. Cartea Românească — 1974). O inedită confruntare, expusă într-o narațiune amplă, între două personaje a căror existență în roman, ca și în istorie, este simbiotică, putînd fi ilustrate prin categorii formale, antagonice (vechiul și noul, acuzatul și acuzatorul, victima și călăul), punct de plecare în configurarea constituției istorice și morale a eroului și care se precizează pe parcursul „spovedaniilor” separate pe care le fac Carol Măgureanu, fiul unui țaran înstărit și Gheorghe Radu, activist pensionar, ziaristului Dan Toma. Un conflict din timpul colectivizării, cauzele și implicațiile sale profunde, constituie tema istorică, pretext și subtext al unei minuțioase analize morale pe fondul unei drame prezente. Situații paradoxale, evenimente care se precipită parcurgînd întreaga scară a valorilor umane, între sublim și abject, grație unor revărsări extaordinare de forță, stările extreme succedîndu-se și coexistînd. Polaritățile personajelor le corespunde una a trăirilor lor, de unde și dificultatea alegerii unei stări dominante. Critica a numit-o pînă acum în natura obsesivă, traumatizată a personajelor și a situațiilor găsînd înrudiri tematice cu D. R. Popescu. Înrudirea este mai largă și ține mai mult de fondul social-istoric comun, de contextul eveniment-țial.

La nivel de intenționalitate, romanul se vrea o anchetă în numele dreptății și adevărului. Mărturiile strînse sînt însă eterogene, amestec de adevăr și fals, artificial și real, dat exterior, istoric și psihologie abisală. Consistența istorică a personajelor oferă autorului prilejul unei largi dezbateri teoretice lipsită însă de rigidități mecanice, fiind, fiecare dintre acestea, pe rînd, acuzat, acuzator, martor și judecător — verdictul aparținînd, cel puțin în aparență, lectorului. Eterogenitățile tematice îi corespunde una de mijloace, în această carte Augustin Buzura fiind, deopotrivă, un analist și un romancier social, dar și un polemist, un prozator „de idei”.

Inițial, romancierul a ținut să realizeze un echilibru, pe cît se poate imparțial, între două pledoarii univoce și divergente, expuse de personaje a căror simpiă convorbire, directă, fără intermediar, reușește abia în final, ca semn simbolic al unui compromis istoric. De fapt, așa cum a mai fost remarcat, cartea nu realizează decât un singur personaj complex, pe deplin curat. Și dacă, așa cum crede Mihai Ungheanu, intenția autorului a fost să polemizeze cu o anumită literatură festivă, — atunci a reușit pe deplin, pentru că acest personaj este Radu. El este viu și real, pentru că e contradictoriu. Faptele sale constituie ținta tirului polemic. Forța sa este, însă, și istorică și epică. Existența lui ilustrează un conflict ce depășește o simplă individualitate: cel dintre logic și moral pe de o parte, și istoric pe de alta. Istoria este argumentul cel mai puternic al lui Radu, dar dacă ea poate explica anumite evenimente, nu le poate, însă, și justifica! Contradicție fundamentală, cu implicații tragice, și care nu își află dezlegarea, ci doar o atenuare de forma compromisului amintit, simbolizat în finalul cărții. Concluziile în acest sens, mi se pare distincția pe care o practică, curent, Gheorghe Radu, între vorbă și faptă: „Lumea nu este teoriile și vorbele, spune el, ci faptele, bune și rele, din orice moment”, sau, în alt loc, replicîndu-le, celor tineri, care-l acuză, acuzînd la rîndu-i o anume infirmitate a lucidității: „Voi nu puteți judeca decît propriile voastre fapte, dacă sînteți în stare și aveți curaj!”.

Polemismul nu subminează, în acest caz fericit, epicul. Dovadă celelalte personaje, care, deși ușor convenționale (dar nu schematic), nu sînt mai puțin sugestibile, tipologia fiind în acest sens concluzivă și servind de minune intențiilor polemice: Carol Măgureanu, victima, meditînd asupra condiției sale tragice, Dan Toma, oscilînd între ratare și revoltă, Ursu, omul puterii și, în același timp, simbol al inerției acesteia, profesorul Toma, al cărui rol distribuție este de cenzor moral, merit să dizolvăm prin ironie atitudinile patetice ale tînarului eroic.

Romanul nu scapă, totuși, unui anume desactivism tematic autorul vizînd, prin conturarea autor „fețe ale tăcerii”, să dea o culoare unică, a sătoare, întregii cărți. Tăcerea, este aici expresia corectă a lașității, iar expunerea ei, atunci cînd e făcută nemijlocit, dă o tentă poetică scrierii, deși autorul e inapt liric. Cred însă că, pe undeva, modul de exprimare e defectuos. Nu e vorba, propriu-zis, de diferite fețe ale tăcerii (cum ar fi cea eroică — la Vercors, de pildă, în **Tăcerea mării** și **Bătălia tăcerii** — sau sceptică, ori înțeleaptă), ci cu aceeași unică față, cea a lașității și neputinței, a „fricii și aminării”, ilustrată de diferite destine. De aici provine și monocromatismul sumbru al cărții, polemismul și tenta discursivă, tendențioasă: „Ratarea pe care, oricum, am simțit-o, îi știu gustul. Ea se numește tăcere. A nu spune ce crezi, ce simți, ce vrei. A nu încerca să spui, împotriva tuturor, dacă e cazul. Nu e comod dar asta are importanță? Tăcerea ar trebui să mă incomodeze, a mea și a altora. Răul fundamental, indiferența și ignoranța există. (...) Și mai există lenca, aminarea, îngrozitoarea aminare... Miine. Mercu miine. Intotdeauna miine. Niciodată acum, imediat, ci miine. Dar cărui miine ne putem încredința cînd azi nu ne pasă, cînd nu ne afectează cum ar trebui nici propria noastră suferință, o viață la întimplare, sub semnul improvizăției cînd binele și răul sînt pe undeva cam același lucru. Orice drept primit sub forma milci. Și totuși? De ce mereu, la nesfîrșit, miine? Am o forță, cred eu, imensă, și totuși îmi spun miine. (...) Cît mai aștepți, iubite proletar intelectual? Azi. Imediat!”.

Tendențios și polemic, impunîndu-se în manieră autoritară și intransigentă, Augustin Buzura are ca semn distinctiv atitudinea tranșantă în fața evenimentului istoric și manifestarea ei directă, deschisă, opunîndu-se convențiilor de tot felul.

Mihai Dinu GHEORGHIU

MASS MEDIA ȘI CULTURA DE MASĂ

ION ȚĂRANU,
președintele Co-
mitetului jude-
țean de cultură.

NATALIA DĂ-
NĂILĂ, director
al Teatrului
pentru copii și
tineret din Iași

VASILE FILIP,
director al stu-
dioului de radio
Iași

MIRCEA FILIP,
secretar al or-
ganizației de
bază a Teatru-
lui Național
„Vasile Alecsan-
dri”

ION CHIRIAC,
director al Casei
de cultură a
tineretului și
studentilor

ALFONS DUL-
MAN, director
al Casei de cul-
tură a sindica-
telor din Iași

de prezente, totuși, în ceea ce ca gândire teoretică, prezidează activitățile desfășurate în domeniul culturii de masă. Clar este că, în condițiile omogenizării sociale, prevăzute de recentele documente de partid, ca perspectivă a viitoarelor decenii, precum și ale proliferării mijloacelor mass media, devine nu numai de nedorit, dar în afara obiectului oricărui viziune etajată a culturii. Fapt care implică o tot mai posibilă și necesară difuziune omogenă a valorilor. Inclusiv a celor create în cuprinsul proceselor puse sub semnul culturii de masă.

ION CHIRIAC: O reasezare, pe temeuri mai realiste, a activităților culturale de masă, iată un veritabil imperativ al momentului pe care-l parcurgem. Context în care apelul la principii este absolut necesar. Această, fără a ignora necesitatea unor forme noi, după care, însă, se aleargă excesiv.

N. DĂNĂILĂ: Și, totuși, invenția este necesară. Prin noi modalități de propagare a culturii în rindul maselor înțeleg un efort de inventivitate și mai ales de mobilitate, în ceea ce privește organizarea unui cit mai mare număr de prilejuri — cum spune Mihai Ralea — de întâlnire a omului de astăzi cu cele mai valoroase, cu autenticele atitudini și valori culturale. Bineînțeles, prezența a ceea ce numim mass media sporește imens numărul acestor posibile prilejuri.

V. FILIP: Nu există comună care să nu dispună de unul sau mai multe cinematografe, de mai multe televizoare și aparate de radio. De asemenea, pick-up-ul, magnetofonul, o largă gamă de aparate de proiecție, ba chiar și aparate de filmat, au devenit instrumente de largă circulație, atât la oraș, cât și la sat. De aici pornind, se naște însă, în mod firesc, întrebarea: cum sint folosite toate aceste mijloace, pentru ca menirea lor — aceea de a contribui la sporirea gradului de eficiență a întregii activități și de a o moderniza — să se realizeze în raport direct proporțional cu sarcinile ce decurg din acțiunea generală de ridicare spirituală a maselor, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste. Fără îndoială, răspunsul nu poate fi nici simplu, nici unic, caracterul său fiind determinat de gradul de efort (prin aceasta înțelegând, în primul rând, competență și pasiune) investit. Dacă am în vedere, de exemplu, casa orașenească de cultură din Huși unde, între altele, funcționează un unanim apreciat cineclub, sau căminele culturale din Ruginoasa ori Vama — putem spune că mass media nu este o noțiune fără acoperire pe planul activității practice.

I. ȚĂRANU: Fapt este că se impune o nouă viziune a programului nostru politico-educativ, o redimensionare, pe măsura cerințelor noi, în raport cu care factorii inițiativă, invenție și inovație să devină elemente comune ale oricărei acțiuni culturale și educaționale întreprinse.

REP: Domeniu în care modalitățile, să le spunem tradiționale, mai au încă un cuvânt hotărâtor de spus.

M. FILIP: Aceasta, mai ales dacă avem în vedere faptul că sint încă de recuperat restanțe privind cuprinderea tuturor safelor și comunelor în amplul proces de culturalizare. Aș menționa, în acest sens, că Teatrul Național care a efectuat un mare număr de turnee și deplasări, a prezentat spectacole și la Tîgănași. Eveniment care a avut loc în respectiva localitate la aproape 30 de ani de când nu mai avusese loc unul similar.

A. DULMAN: Absență pe care să sperăm totuși că radioul și televiziunea au suplinit-o cu succes. Ce ne facem însă cu alte forme ale culturii de masă pe care televiziunea și radioul nu le pot suplini! În fond, după cum integrarea televiziunii în învățămînt nu-l scutește pe profesor să-și țină lecția, după programă și în condiții corespunzătoare, tot așa prezența radioului și televizorului nu face decât să completeze posibilitățile unei activități culturale, de dorit, cât mai bogate.

I. CHIRIAC: Eu văd activitatea culturală de masă ca un proces de amplă difuziune a culturii în masă. Proces axat pe trei principii. Primul s-ar revendica setei de informare, propriei ființei umane. Apoi, setea de afirmare, care iarăși este proprie tuturor oamenilor. În sfârșit, al treilea principiu s-ar revendica de la setea de auto-educație. Noi, la Casa de cultură a tineretului și studenților, am organizat trei servicii, pe aceste trei direcții. E vorba deci de difuzarea informației, de afirmarea talentelor — nu numai în teatru, ci și în multe alte domenii, inclusiv literatura — și de crearea unui adecvat spațiu ambiental, care să permită desfășurarea unor diverse activități în care tinerii să fie ei înșiși proprii lor educatori. Ce loc ocupă mass media în acest sistem? Unul foarte eficient. Un exemplu. Discoteca este foarte căutată în rindul tineretului. Dar rostul ei nu este acela al unui simplu taraf sau al unei orchestre oarecare. De aceea este necesar comentariul, care poate fi eventual imprimat pe bandă. E drept, la început șochează, dar prin insistență se poate impune. La noi, avem comentarii făcute de tineri care urmează, la Conservator, clasa de muzicologie și critică muzicală. Se întâmplă ca tinerii înșiși să intrerupă dansul, pentru a putea asculta mai bine comentariul. Sint, de altfel, magazii întregi de dotare tehnică — diascopuri, aspectonale etc., etc., etc., care stau neutilizate, pentru că nu se știe cum trebuie folosite — deși nu-i lucru mare. Mai greu e de reparat. Dar, la ce să le folosească, dacă nu s-au gândit la ceea ce ar fi un fel de redacții care să asigure un conținut desfășurării unor astfel de activități? Un alt exemplu. S-a abandonat proiecția pe 16 mm, aparate care sint pudrerii la noi în județ. Și asta, deși avem foarte mulți oameni pasionați, care ar fi bucușori să poată face un film despre realitățile din județ. Noi am realizat asemenea filme și aș vrea să spun că, printre altele, au foarte mare trecere filme dedicate scriitorilor ieșeni. Avem, pînă acum, trei asemenea filme: despre George Lesnea, Nicolae Țătomir, Horia Zilieru...

REP: Dacă este foarte clară utilitatea actuală a unor asemenea pelicule, este și mai clară valoarea pe care o vor căpăta ele în timp...

I. CHIRIAC: Mai există, firește, și alte modalități. Mă gândesc la activitatea cercului foto — fotografia este și ea o informație! — s-au realizat expoziții intitulate „Tinerii văzuți de ei înșiși”. Uite, mă gândesc că multe cămine au în dotare magnetofone, dar nu și-au înregistrat proprii soliști. Și totuși, de ei trebuie să ne ocupăm, de cei care se afirmă azi, sub ochii noștri. Formația „Roșu și Negru”, care a activat în cadrul Casei de cultură a tineretului și studenților din Iași, n-a fost imprimată, pe atunci nimeni nu se gîdea la așa ceva. Acum avem și foto-tecă, și disco-tecă, bando-tecă diapozitivo-tecă — tot ce putem face în această direcție.

N. DĂNĂILĂ: Este foarte interesant și, aș îndrăzni să spun, original, ceea ce se face la Casa de cultură a tineretului și studenților din Iași. De altfel, tovarășul Chiriac este departe de a fi epuizat tot ceea ce ar putea spune în acest sens. Aș vrea să adaug faptul că, în ultimul timp, la Iași, tot mai numeroși factori educaționali sint preocupati de găsirea acelor noi și interesante modalități, care să ducă la o mai largă participare a oamenilor la diferite acțiuni de cultură. Îmi amintesc chiar cu plăcere de cîteva din ele, care au reținut atenția publicului. Întîlnirile — dezbateri pe teme de artă și cultură de la clubul. Întreprinderii Nicolina (și noi am prezentat acolo, în apanpremieră „Cronica faptului divers”, un spectacol politic axat pe o problematică a tineretului, o problematică de actualitate). Deosebit de interesante sint întîlnirile de la Clubul artelor al Casei tineretului și studenților din Iași. Casa de cultură a municipiului — Ateneul Tătărași — găzduiește, în repetate rînduri, simpozioane, spectacole filme dezbateri cu o problematică inspirată din fenomene cotidiene ale vieții orașului. La Casa de cultură a sindicatelor sint prezentate expoziții de artă plastică — recent a fost prezentată expoziția „Victor Mihăilescu Craiu”. Și alte numeroase exemple ar putea urma. Și totuși, planează o întrebare. În ce măsură toate aceste evenimente culturale ajung la marea public, devin bunuri culturale de masă? Ce se întreprinde și de către cine, în vederea unei mai largi participări la o bogată și complexă viață culturală?

M. FILIP: Formele și modalitățile de dezvoltare a relației cu publicul ar trebui constituite într-un sistem instituționalizat. În lipsa acestuia, sint practicate, sporadic, metode neeficiente unele fără atractivitate și deci inutile, sau forme tradiționale, cu bătaie scurtă, sporadice și fără urmări. Teatrul nostru înregistrează anual multe zeci de întîlniri ale actorilor cu diverse colective de oameni; ele au un ecou pozitiv, dar programul (lecturi, recitări, scurte fragmente interpretative etc.) pare a nu evolua și, deci, nu putem vorbi de o acțiune complexă și dirijată de educare estetică a maselor, de o eficiență a acestui sistem de participare a instituțiilor de artă la activitatea culturală de masă.

I. Țăranu: Elaborarea unui sistem unitar, care să integreze manifestările artistice din județ într-un complex, să le direcționeze precis, a căpătat caracter de primă urgență pentru Comitetul de cultură și educație socialistă. Într-o primă etapă, vom trece la o reasezare judicioasă a relațiilor dintre instituțiile culturale din județ și întreprinderile ieșene. Ne preocupăm ideea unei strategii în relațiile cu publicul larg. Printr-un sondaj în principalele întreprinderi ale Iașului, inițiat deja, ne propunem să pornim de la o bază științifică, privind cerințele reale de cultură ale oamenilor.

A. DULMAN: Pentru a răspunde nemijlocit și cu maximă eficiență sarcinilor actuale ale societății noastre, se impune perfecționarea continuă a conducerii activităților, prin atragerea unui larg colectiv obștesc, ca o modalitate esențială a adîncirii democrației socialiste și în domeniul organizării muncii culturale-educative și profesional-științifice de masă.

I. CHIRIAC: În ce ne privește, publicul nu este o problemă. Media de intrare: 1000—1500 de oameni pe zi. Dacă există activități și nu există public, în-

seamnă că se suferă de formalism.

N. DĂNĂILĂ: Este adevărat că se fac uneori activități numai și numai pentru a fi trecute într-o dare de seamă!

I. CHIRIAC: În fapt se pune nu numai problema atragerii publicului, ci și permanentizarea lui. Lucru imposibil de realizat fără o reasezare a întregii activități pe temelii reale. De ce vin tinerii la „Serile noastre juridice”? De ce sint sările neîncăpătoare la ciclurile de educație științifică? De ce avem atîtea formații, încît nu mai știm cum să le programăm repetițiile? Pentru că programul este elaborat cu ei împreună. O seamă de acțiuni pe verticală, cum le spunem noi, stabilite în baza programului Casei, o alta — pe orizontală, la solicitările tinerilor. Care sint, ca să spunem așa, și interpreți, și spectatori. Ei scriu poezii, ei le recită, ei piotează spațiul ambiental — cu funcție educativă! — în care-și desfășoară activitățile.

Am vrea să organizăm „Zilele Casei tineretului” — manifestări complexe — politice, ideologice, artistice — spectacole non-stop, care să ocupe o duminică întreagă într-o comună. De asemenea spectacole vor beneficia, după proiectul nostru, nu mai puțin de 40 de comune. Vom reproduce în comună, integral, cele mai realizate acțiuni de la Iași.

REP: Inițiativa este excelentă: Să ne întoarcem însă la tema discuției noastre, nu fără a observa că o asemenea eflorescență de activități, existentă pe scena Casei de cultură a tineretului și studenților, este și ea un reflex al condițiilor culturale puternic dinamizate de ceea ce reprezintă azi modalități de mass media.

V. FILIP: Eflorescență pe care ar fi de dorit să o întîlnim pînă în cele mai îndepărtate comune. Ceea ce nu se întîmplă, din păcate, întotdeauna, în ciuda generoaselor dotări, de care vorbeam mai înainte. Din motive iesne de înțeles nu iau în discuție cazurile cînd tehnica pusă în slujba muncii culturale este ignorată. Mă voi referi deci la utilizarea hibridă, neevoluată, a aparatului. Este vorba aici de o carență deosebit de gravă, pentru înlăturarea căreia sint necesare cele mai substanțiale eforturi. Nu de puține ori se consideră că mijloacele tehnice de culturalizare reprezintă o categorie în sine, situată în afara sferei clasice de mijloace și posibilități. Îndeosebi în localități rurale — Cozmești. Ipatele, Mădirjac, Sirețel — dar și la unele case orașenești de cultură — Tg. Frumos, de exemplu — ideea asimilării acestei categorii ansamblului este încă tratată cu o indiferență de loc justificată. Sotocesc că mijloacele tehnice moderne de cultură de masă se cer puse în circuit în virtutea unor jaloane tematice bine gîdite și cu țintă precisă, în funcție de cerințele și posibilitățile domeniului. Altfel efectele muncii sint minime, iar mass media rămîne o noțiune pe care o vehiculează teoreticienii.

REP: Reiese că în această nobilă activitate trebuie urgent părăsite pozițiile empirice și fundamentarea întregii muncii culturale de masă pe baza unei ferm orientate gândiri teoretice, care are încă de elucidat posibilitățile existente în ce privește un tot mai fecund impact al modalităților tehnice oferite de mass media cu larga gamă a formelor de manifestare a culturii de masă, înțeleasă altă cu difuziune a valorilor, cit și ca stimulare a spiritului de creativitate.

S. TEODOROVICI

Rep: O definiție a termenilor este imperios necesară, ca operațiune prealabilă, menită să favorizeze desfășurarea la obiect a unei discuții. Iată de ce, înainte de a pune în dezbateri problema formelor specifice ale culturii de masă în condițiile existenței modernelor mijloace de comunicare a informației, se impune a constata o stare de fapt, și anume: tendința unei limitări, pe de o parte, a mijloacelor mass media la radio și televiziune (elemente definitorii, dar care nu epuizează domeniul), iar pe de alta, tendința de a da un sens aproape tautologic celor doi termeni. Ceea ce se uită, deci, este definiția completă a mass communications media, însumind mijloacele tehnice de comunicare a informației — inclusiv poșta, telegraful, telefonul, publicațiile fiind și ele incluse în acest domeniu. Oricum, a restabili sfera noțiunii este, în acest caz, mult mai ușor decît în cel al culturii de masă, mai ales dacă o considerăm integrată sistemului de valori ale civilizației socialiste. Există o seamă de notabile contribuții teoretice în această direcție, insuficient

SOCIALISMUL ȘI LIBERTATEA UMANĂ

ocialismul realizează visul dintotdeauna al omenirii, de libertate și dreptate socială. Drumul societății spre libertate trece prin desființarea proprietății private și a exploatarei omului de către om, prin crearea unor noi structuri economice și sociale, care să permită accesul nestingherit, pe bază de șanse egale, al tuturor oamenilor muncii la viața politică și socială, la cuceririle civilizației, științei și culturii umane. Cucerirea materiei politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărâna și celelalte categorii sociale, și apoi instaurarea și dezvoltarea proprietății socialiste, care îi situează pe oameni într-o poziție egală față de mijloacele de producție, creează premiza obiectivă a libertății reale în societate, a luării în stăpânire și dirijării conștiente de către popor a „propriei vieți socializate”, a relațiilor și structurilor sociale în care omul, fiind capabil de acțiune liberă și creatoare, să-și valorifice în voie capacitățile și cunoștințele pe tărîmul creației materiale și spirituale, în folosul său și al societății.

Libertatea, în concepția marxistă, este însă nu un dat natural al omului, ci rezultatul unui proces de raportare activă a acestuia, la natură, societate și la sine însuși, de cunoaștere a necesităților și legităților obiective ale societății, de acțiune în concordanță cu colectivitatea în care trăiește, realizarea libertății fiind astfel expresia înțelegerii necesității și a trecerii ei în realitate, prin acțiuni unite și coordonate, pe baza posibilităților deschise de necesitatea obiectivă.

Cimpul libertății umane în societatea socialistă se lărgeste pe măsura dezvoltării multilaterale a socialismului în fiecare țară, a forțelor de producție, a științei și tehnicii — expresie directă, materială și cognitivă, a extinderii libertății omului în raport cu natura —, o dată cu dezvoltarea proprietății socialiste și a perfecționării relațiilor de producție, a învățămîntului și culturii, sporind astfel posibilitățile societății în satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale oamenilor muncii.

Expresia libertății autentice pe plan politic este partici-

parea maselor la conducerea societății, la dezvoltarea și elaborarea obiectivelor fundamentale ale politicii economice, sociale și culturale, la gestiunea întreprinderilor și instituțiilor, la luarea deciziilor. Formele democrației noastre socialiste, create și dezvoltate cu deosebire în ultimul deceniu, asigură de fapt posibilitatea poporului nostru „de a-și hotărî în mod suveran destinele, de a-și făuri viitorul așa cum dorește”, de a participa efectiv la conducerea statului socialist, a economiei și a întregii vieți politice, sociale și obștești, sporind direct gradul său de libertate. În fond, libertatea la nivelul societății rezidă în dirijarea conștientă a vieții sociale, în dominarea împrejurărilor și a relațiilor sociale, a legilor dezvoltării sociale, aplicându-le în mod conștient, sub conducerea partidului, la condițiile concrete ale țării noastre, ale etapei actuale de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltată.

Democrația socialistă reprezintă astfel cadrul politic instituțional de manifestare a libertății la nivelul societății și al individului integrat activ în colectivitate, iar libertatea cetățenească este unul din elementele esențiale de conținut ale procesului nostru democratic.

Libertatea, în concepția marxistă, semnifică în fond acțiunea în cunoștință de cauză, fiind privilegiul acelor umane individuale și sociale conștiente, raționale, al dominării spontaneității și acțiunii oarbe a legităților naturale și sociale. Gradul de libertate crește de aceea odată cu dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, a nivelului de pregătire și cultură, care lărgesc suportul gnoseologic și subiectiv al acțiunii libere, al dominării de către om a naturii și relațiilor sociale. A fi liber presupune ca societatea să ofere omului posibilitatea de alegere, de hotărîre și decizie, dar aceasta implică, totodată, să știi să alegi și să decizi cu adevărat în „cunoștință de cauză”, să hotărâști pe baza cunoașterii și autocunoașterii (în privința unor alegeri strict personale) necesităților și posibilităților obiective și subiective asupra viitorului optim și asupra mijloacelor de acțiune cele mai potrivite

pentru a-l făuri. De aceea ridicarea nivelului de conștiință și cunoaștere al tuturor oamenilor muncii, obiectiv ideologic strategic al etapei actuale înscris în Programul partidului adoptat la Congresul al XI-lea, este o necesitate a realizării saltului în „imperiul libertății”, nu numai la nivel social, al condițiilor obiective create, ci și la nivelul individual al fiecărui membru al societății, pentru manifestarea pleneră a personalității umane în domeniul creației materiale și spirituale.

Libertatea nu este un atribut al acțiunilor individului izolat, ca manifestări pur subiective, independente de societate cum o concep, în mod unilateral filozofii existențialiste. Libertatea individuală se poate realiza, așa cum precizează Programul partidului, „numai în cadrul libertății colective, generale”, în contextul eliberării sociale și naționale. Omul, *zoon politikon*, după expresia renumitului gânditor al antichității, Aristotel, nu-și poate valorifica calitățile umane, de ființă socială, decât în colectivitate. Libertatea individuală, afirmarea pleneră a personalității sale se manifestă ca dialog și comunicare multiplă, pe plan material și spiritual, cu colectivitatea, ca acțiune integrată și armonizată cu cea a societății, ca obiectivare și valorificare socială a capacităților sale creatoare. Libertatea individuală fiind, prin esența ei, „libertatea dinăuntru” fără cucerirea „libertății din afară”, această idee apărind ca un adevărat leitmotiv în întreaga gândire politică românească.

Adoptarea Programului Partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism și traducerea lui în viață în anii următori vor ridica pe o treaptă superioară activitatea conștientă a poporului nostru de făurire liberă a unui viitor fericit, în libertate și demnitate, pe baza acțiunii sale coordonate și unitare în realizarea obiectivelor și sarcinilor stabilite, program pe care și-a pus semnătura, prin adevărate depănări și fapte eroice, întreaga societate românească.

Experiența istorică a poporului nostru, ca de altfel a tuturor popoarelor, demonstrează adevărul că eliberarea socială și națională constituie calea sigură a emancipării umane reale, a libertății individuale. Proclamarea libertăților formale ale individului în societatea capitalistă, fără eliberarea lui de ex-

ploatare și asuprire, n-a însemnat pentru proletariat decât un paravan dincolo de care aceștia a suferit și mai suferă, pe o mare parte a globului, cea mai cruntă exploatare, pentru că libertatea burgheză este în fond, după expresia lui Marx, „dreptul la egoism”, inclusiv dreptul la asuprire și însușire a rezultatului muncii altuia. Tocmai caracterul de clasă limitat al unei asemenea „libertăți” burgheze, care înseamnă de fapt subjugarea și exploatarea pentru cea mai mare parte a societății, nu-l iau în seamă unii gânditori burghezi, cum este cunoscutul politolog francez Bertrand de Jouvenel, care afirmă că grija pentru libertatea individului și protecția fiecăruia „este trăsătura distinctivă a națiunilor occidentale”. De fapt adevărata libertate și adevăratul democratism și umanism sînt incompatibile cu orice formă de asuprire și exploatare și presupun abolirea acestora, ca o condiție *sine qua non* a manifestării lor reale și nu formale.

Libertatea individuală, fiind condiționată de libertatea colectivă, la nivelul societății în ansamblu, căreia îi dă expresie socialismul, este totodată de neconceput în afara libertății naționale, a libertății formei de comunitate umană fundamentală statornică în epoca modernă și contemporană — națiunea.

Această condiționarea dintre eliberarea socială și națională și emanciparea umană au înțeles-o profund reprezentanții gândirii revoluționare și apoi socialiste și muncitorești din țara noastră. Concepția partidului nostru înscriindu-se organic în continuarea acestor bogate tradiții teoretice. Amintesc că în viziunea revoluționarilor pașoptiști în frunte cu Bălcescu, nu poate exista „libertatea dinăuntru” fără cucerirea „libertății din afară”, această idee apărind ca un adevărat leitmotiv în întreaga gândire politică românească.

Adoptarea Programului Partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism și traducerea lui în viață în anii următori vor ridica pe o treaptă superioară activitatea conștientă a poporului nostru de făurire liberă a unui viitor fericit, în libertate și demnitate, pe baza acțiunii sale coordonate și unitare în realizarea obiectivelor și sarcinilor stabilite, program pe care și-a pus semnătura, prin adevărate depănări și fapte eroice, întreaga societate românească.

ION FLOREA

MIHAI URSACHI

Povestea călătorului cu ci:

Ploua grozav peste cireșii înfloriți,
o ploaie grea și caldă, precum o sevă dulce
cădea în valuri-valuri peste bătrînii, albi
episcopi în odăjdii, preafericii cireșii,
o fragedă putere în fiecare floare
din mii de miriade ce atîrnau din ramuri.
Călătorul călător venind de către munții
întunecați de cetini, umbra fără grabire,
șiroaie lucitoare îl podideau, tăcerea
domnea în ochii lui. Ajunse
la poarta din livadă, cu streșini de șindrili
și ciocăni cu mina în scîndurile ude.
Atunci o mină mică, un braț ca de copilă
întinse prin ostrețe o creangă înflorită
și una cu cireșe strălucitoare, roșii,
lumini în fumul ploii cu miros de tămîie..

Ploua grozav peste livada mare,
o ploaie grea și caldă, precum o sevă dulce.

CUCERIREA OMEI

(continuare din pag. 1)

intrăm „într-o nouă etapă a dezvoltării socialiste în etapa cînd problema relațiilor sociale, a relațiilor, cînd afirmarea principiilor noi în practică întreaga dezvoltare socialistă a țării noastre, viitoarei patriei”, precizînd că în aceste condiții istorice necesitatea „să trecem la elaborarea mai amănunțite de relații și de conviețuire socială, care să devină cod al educației și comportării socialiste și comuniste al vieții comuniste a devenit astăzi o realitate și tradus în practică, în viața și munca noastră de zi cu zi.”

Elaborarea unui asemenea cod etic al comunistului precedent în istoria partidului nostru. De asemenea valoarea unui act de singularitate în viața comunistă. Acest fapt apare, astfel, ca o contribuție a partidului de dezvoltare creatoare a marxism-leninismului, la aplicarea și practicii construcției socialiste și comuniste acestui document a avut în vedere, în spiritul metodei lective și istorice, înțelegerea științifică a raportului obiectiv și factorul subiectiv în practica și edificării societății noi. Tocmai de aceea, preocupîndu-se neconștient de avîntul producției, de perfecționarea relațiilor de producție acordă o atenție sporită activității politice formare a omului nou, capabil să făurească în propriu său viitor. Transformarea oamenilor în oameni socializati și comunizati, ca parte integrantă a procesului revoluționar unic de edificare a noii societăți, însă o problemă complexă și de durată, care eforturi pentru a fi realizată. În procesul de ansamblare a societății, transformarea oamenilor reprezintă un cardinal, apreciat — cum se subliniază în Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, — ca o muncă grea, în multe privințe, decât dezvoltarea economică, putem spune, metaforic vorbind, ca în domeniul în care se va da „bătălia decisivă” pe planul socializării și comunizării. Revoluția noastră în care realizează transformarea din terroare obiective ale societății, implică deopotrivă și lușonării omului. Or, cum spunea Marx, dacă pînă la urmă înseamnă a merge la rădăcina lucrurilor, pe cîntec este omul însuși. Socialismul înseamnă, astăzi, înțelegerea omului însuși. Elaborarea, pentru etapa actuală a societății multilaterale dezvoltate și trecerii sale la un nivel superior, constituie astfel necesități obiective care decurg din însăși misiunea omului. Trebuie să vedem în acest fapt un act de înțelegere în viața partidului și a societății: actul de înțelegere pentru ceea ce trebuie să aibă esențial și de durată pe care o înfăptuim — cucerirea omeniei.

Codul principiilor și normelor muncii și vieții etice și echității socialiste, vizînd formarea unui om nou, științe comuniste în rîndul maselor, a unui înțeles ideologic și moral-spiritual, exprimă o clarificare a caracterului de legitate în devenirea societății noastre a așezării relațiilor sociale pe baza principiilor socialiste, fapt care la nivelul general al societății și la nivelul de acces a acesteia la realizarea unui model de unitate de civilizație materială și spirituală, a realiza un profil moral superior în ființa fiecărui om, care la nivelul particular al personalității duse în valoare definitorie pe care o presupune comunist de omenie, să reprezinte o cale de adevărată societății socialiste. Această cerință a comandamentelor unei etape istorice și prin înțeles politic, social și uman devine, la nivelul vieții, o adevărată lucrare de rezonanță națională.

Socialismul are semnificații fundamentale pentru om — să însemne și să fie omul; „menirea istoriei — preciza tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a stăruia în realizarea unei civilizații superioare...”. Este nevoie pentru aceasta, în mod firesc, ca omul să fie un comunist de omenie.

Dacă omul, cum năzuia încă umanismul antic, măsura tuturor lucrurilor, expresia comunistă de om — în temeiul unității de esență dintre socialism — faptul că, pentru om, socialismul și comunismul — ca valoare și ideal — a cărei împlinire, în viața omului, depinde de noi toți și, prin noi înșiși, depinde de noi în parte.

Codul etic al comunistilor pune problema vitală de sine și a transformării de sine în lumina eticii socialiste pe care o înfăptuim. Acest fapt înțelegerea interioară, pe planul autodeterminării conștiente. Avem de cucerit, în etape succesive, prin efort și tinentele interioare ale ființei noastre. Un obiectiv cîntec, deopotrivă: cucerirea omeniei!

CĂTĂLIN BORDEIANU

Puterea să rămii

A înflorit văzduhul în singe și-n azur
Bat caii inspumați ca niște flăcări albe —
De-ascult însemnul nașterii din salbe
Fluviu solar, rețină fructelor, contur

Duratei ce dă rod bărbatului dintii —
Apele nopții ard luminii tale-n smalt
Catarg cîmpilor monadei în vertical asalt —
Emblemă a întoarcerii, puterea să rămii

În nauri de decembrie, arpegii
Vorbesc de adevărul statornic în fîntini
Rătăcind suav pe sub rădăcini și cununi —
Drumul acesta de ieri iubindu-l prin facerea legii —

Sintem o cumpănă a-nțelepților — luminii tribuni !

Steaua neamului

Pe capul unui bour crește steaua neamului acum
Ascultă cum vin nemuritori cu armuri nemuritoare —
Istoria în singe fremătînd la orice-a cornului sunare
Pămîntul naște fiii de lumină ce-n vecii vecilor n-apun.
E patria cîntec de morminte, pe oasele preabunilor noi

Tot cerul românesc în ochii lor palpită
Și din orbite flori de aur aștrii îi supun...
Aici un gând, acolo o idee, alături viața unui brav bărbat
Cu lacrima copilului în leagăn și suferințele s-au încheat
Ai pus pe rană iarbă vindecată de cîntecul oierului prea sfînt

Și-n setea lui adîncă de dreptate
A-mbobocit pe fluier rod dulce de cuvînt
O holdă de-a luat foc sub vămile pustiei
Noi înzeciți sub plai am înfrățit mereu
Cei morți în noi creșteau cu inima mai vie
Și secolii pe umerii acestui neam mai gem, —
Căci steaua neamului era în România
Deasupra unui cap de bour înflorînd senină. —
Genunchii-au sărutat rotund în viscolire glia
Sub universul românesc ce naște iar lumină !

Desfășurarea oricărei activități artistice implică, în mod necesar, raportarea acesteia la sistemul definitoriu de valori ale societății, istoric condiționate. Altfel spus, funcția formativă a artei vizează favorizarea acelor experiențe axiologice care să ducă de la sensibilizarea publicului în fața unui vast repertoriu de autentice valori, la instituirea acelor revendicate de epocă drept esențiale, ca ilealuri-valoare, menite să călăuzească și să stimuleze comportamentul uman, în spiritul unei adecvate întemeieri, din perspectivă istorică, a raportului individ-societate, om-colectivitate, raport însumat cuprinzătorului dialog contemporaneității. Totul văzut deci ca proces al unei complexe, inter-condiționate devenirii. Proces care, în socialism, beneficiază de o logică statuare a obiectivelor politice și economice, așadar de o modelare a viitorului în baza unor tot mai riguroase prognoze și legitime aspirații, însumate unor științific-elaborate documente de partid și de stat. Din care perspectivă, viitorul devine o mereu mai concretă dimensiune a prezentului, constituindu-se ca ferm reper al unor multilaterale activități, finalizate în valori ale culturii și civilizației socialiste, marcate profund de particularitățile țării, poporului și, în general, de condițiile sub semnul cărora a stat geneza acestora.

Fapt este că a modela publicul zilelor noastre înseamnă a-l conștientiza și forma în raport cu devenirea lumii în care trăiește și la modelarea căreia este chemat să-și aducă și el, la rândul lui, contribuția. Constituindu-se astfel un veritabil univers-șantier, în care publicul însuși este, metaforic vorbind, șantierul unor modelatoare acțiuni culturale-artistice. Pe aceasta se și întemeiază, de altfel, dublul raport al artei cu beneficiarul ei și cu firmitatea valorilor umane, în raport cu care, prin mijloace specifice, îl dimensionează și redimensionează, adecvându-i cerințele și preferințele la imperativele epocii. Iată de ce, a nu ține seamă, pe de o parte, de structura specifică — socială, profesională, de vîrstă, etc. — a publicului cărui i se adresează pe de alta, de idealurile-valoare ale ambianței umane la care și raportează demersurile, înseamnă, pentru artă, a merge la întâmplare, cu riscul de a se rătăci deplorabil, chiar dacă se lasă „orientată”, fie de narcotizantul succes „de public”, fie de desuete autorități ale unor formule, validate în timp, dar nemai-corepunzînd în întregime exigențelor și paradigmei artistice ale contemporaneității. De altfel, o anume inadecvare sau, cel puțin, o insuficiență adecvare la spiritul contemporaneității este ușor sesizabilă atît în abundența ra-maque-urilor după felurile mitologiei populare, cît și în

comuniștilor, cîi înalte conștiințe politice și obiective cerințe de realism științific constituie o al socialismului precum și de un membru al ei, trase calitatea de om al omului ajoră exprimă egul său conștiință și muncii,

u ceea ce trebuie să fie omenie semni-alism și umanismul teatral esențială al muncii și ne, de fiecare

trebuie să fie omenie semni-alism și umanismul teatral esențială al muncii și ne, de fiecare

și a cunoașterii prințelor societății perfec-tiunii de sine. pasiune, con-difical și fas-

DIMENSIUNEA PROIECTIVĂ A ARTEI

abordarea efectelor revoluției tehnico-științifice din perspectiva unei viziuni anacronice sau de-a dreptul aberante. Mai puțin evidentă este, poate, însușirea superficială, de către artă, a datelor civilizației moderne, în fața cărora, atît facila apologie, cît și superstițiosul recul, trădează o aceeași vagă și neconcludentă integrare în ceea ce se constituie drept spațiu definitoriu al unui profund marcat moment al gândirii și practicii umane. E vorba de spațiu uman, implicînd o specifică reprezentare a realului și proiectare a unor posibile modele de viitor. E vorba deci nu de un spațiu „neutru”, ci de unul axiologic, prezența artei presupunînd nu doar o pasivă reflectare (ogîndire), fie ea chiar și esențializată, ci o participare eficientă la edificarea unei conștiințe umane, larg deschise unei fecunde integrări în dinamica prezentului. Un prezent înțeles ca opțiune, decizie și acțiune tensionant orientate către foarte diversificate, în ferma lor unitate, ipostazieri ale lumii de mîine.

Parafrazîndu-l pe Althusser, am putea, într-un fel, spune că, după continentele imaginative „descoperite” în baza statutului euclidian al științei, apoi al celui newtonian, firesc este să vorbim de un nou continent imaginativ — care le neagă creator pe cele anterioare — situat, de astă dată, în direcția complementarității cu actuala revoluție tehnico-științifică, identificată în perimetrul particular al civilizației socialiste. Din care perspectivă, atît candida exaltare a ciclopicelelor atribute ale mașinii, cît și juvenilul zel al acelor care descarcă, cu gest de umanitate martirizată, toată flinta uzatelor metafore împotriva „robotului invadator”, sînt la fel de în afara problemei.

La porțile viitorului, cerința pusă în fața artei, încă de Aristotel, de a înfățișa omul nu numai așa cum este, ci mai ales așa cum trebuie să fie, își pierde aspectul predominant abstract, incluzîndu-se firesc și necesar amplul proces modelator, prin care societatea face din ziua de mîine o prelungire lucidă, creatoare, a celei de azi. („Menirea artei, spune P. Francastel, este mai puțin de a codifica ceva dobindit, decît de a anticipa asupra viitorului”). Fapt care nu presupune de fel o viziune idilică, realismul instituindu-se, în acest

sens, ca poziție ideologic angajată față de destinul uman, considerat nu doar în specificul unor sincrone realități, dar și în dialectica istoricității a acestora, impunînd, inevitabil, contradicția drept moment esențial al devenirii.

Element cu funcție modelatoare fiind, arta nu se poate deci limita să illustreze ea trebuie să-și exerseze funcția critică în deplină cunoștință de cauză și scop — act deopotrivă determinat și determinant în sistemul de valori contemporan. În felul acesta, perspectiva umanismului militant capătă expresia practicii curente, încoronînd libertatea cu responsabilitatea gestului individual, nu simplu însumat, ci situat creator, constructiv, în raport cu demersul colectivității. Motiv de a insista pentru depășirea mai hotărîtă a modalității rudimentar tematice, din care lipsește, în primul rînd, ceea ce reprezintă cucerirea esențială a artei moderne, și anume dimensiunea deliberativă, investigatoare, cu îndrăznețe orizonturi proiective.

De altfel, chiar dialectica relație valoare-informație, inscriind gestul artistic între poli valorizării estetice și ai avizării în planul cunoașterii, impune un cît mai deplin acord între conținutul actului de artă, înțeles ca experiență umană încorporată, și expresia acestuia, menită a sensibiliza și conștientiza publicul în raport cu un mesaj ce implică o vibrantă percepție. O parte din acest public va lucra pe platformele industriale ale viitorului; o alta va avea de dirijat vaste programe economice, sociale, culturale; o alta va avea de dus mai departe ștafeta educației noilor generații, în funcție de acel viitor II, care se prefigurează din perspectiva tot mai concretului viitor I ș.a.m.d. În ce măsură cultivă oare arta — filmul, literatura, teatrul, artele plastice — acele laturi ale personalității umane, care să favorizeze o optimă integrare participativă în această continuă mutație sub semnul căreia stă viitorul însuși? În ce măsură creația de artă sensibilizează imperativul acelor idealuri care luminează drumul continuității noastre, legendă nu numai trecutul de prezent, ci și prezentul de viitor — un viitor înțeles în cea mai practico-sesizantă înfățișare a sa? Iată probleme pe care dinamica civilizației contemporane și rîmurile dezvoltării noastre social-economice, pe care însăși structura societății noastre, aflată sub zodia marilor valori și, la rîndul ei, creatoare de valori, le pune cu o deosebită acuitate. Reclamînd, cu îndreptățire modelarea axiologică prin mijlocirea artei drept posibilitate de a implinti vizibil și dinamizator, pe culmile realităților viitoare, fremătătorul steag al aspirațiilor prezentului. Exemplară dimensiune proiectivă, înțeleasă ca definitorie disponibilitate umană.

Al. I. FRIDUȘ

FLORIN MIHAI PETRESCU

Imperiul meu senin

Din valuri de verdeață renasc acum, murind
Pentru tristețea veche și ora ucigașă
Aici va fi imperiul meu senin

C-o rază înăuntru îl cuprind
În el nu-ncape deznădejdea lașă
Iar ghiimpii cresc, dar fără de venin.

La un cîntat de pasăre-i orașul
Pînă la lună — un clipit de gene
Mi-i inima-n colinele perene
Și plopul suie-n ritmul ei — gingașul

În ceasul umbrei radiez lumină
Un colț de umbră am ca piatra-n soare
Bine-ați venit! Înalte pridvoare
Din temelii de fericire suspină.

Și marea

Corabia străveche presimte brize noi
În golfuri conjurate s-au oțelit corsarii
Și pinzele suspină nelămurite arii
Cînd soarele-n amurguri se uită înapoi.

Poate mai sunt comori în insulele-acele
O, spirit, pentru tine balanțe n-au zarafii
Butoaiele-s de galbeni și pulberi sub castele
Taina din miezul nopții o știu doar caligrafii

Veniți, tineri prieteni, vom naviga estuare
Bat valurile-n țărături un cîntec îndrăzneț
Ne cheamă-n lumea mării ceea ce n-are preț
Ea — veșnica sirenă ce tremură pe zare.

La cîntecul de aur al zinei fermecate
Noi vom opri motoare și pinzele vom stringe
Minunea Frumuseții ni-i în singe
Cum steagurile noastre înseamnă Libertate.

Primele traduceri românești din Molière

Cu toate că primelor traduceri românești din teatrul lui Molière li s-au consacrat pînă acum două studii speciale (G. Oprescu, *Molière în România*, în „Dacoromania”, II, 1921—1922, p. 554—564, și Eugenia Oprescu, *Molière în România*, în *Studii de literatură universală și comparată*, București, 1970, p. 35—61), cercetarea fondurilor de manuscrise ale unor biblioteci și arhive din țară mai poate oferi celor interesați — după cum vom vedea — surprize plăcute și în această problemă.

În 1863, în cuvîntul la înmormîntarea lui Iancu Văcărescu, Eliade Rădulescu afirmă că, la 1818, profesorul Erdeli a tradus, iar elevii de la Sf. Sava au reprezentat în București comedia *Avarul*. Aceasta ar fi prima traducere românească din Molière. Observăm însă că pînă acum nu s-a găsit nici o dovadă materială (manuscris, document, relatate de epocă) care să confirme spusele lui Eliade și, ca atare, asupra lor continuă să planeze o umbră de îndoială.

Dintre traduceri care ni s-au păstrat, prima cunoscută pînă acum este *Amfitrion*, făcută de Eliade în 1832 și tipărită în 1835. Urmează, în anii 1835—1836, seria traducerilor reprezentate sub auspiciile Societății filarmonice din București, dintre care o bună parte s-au și tipărit.

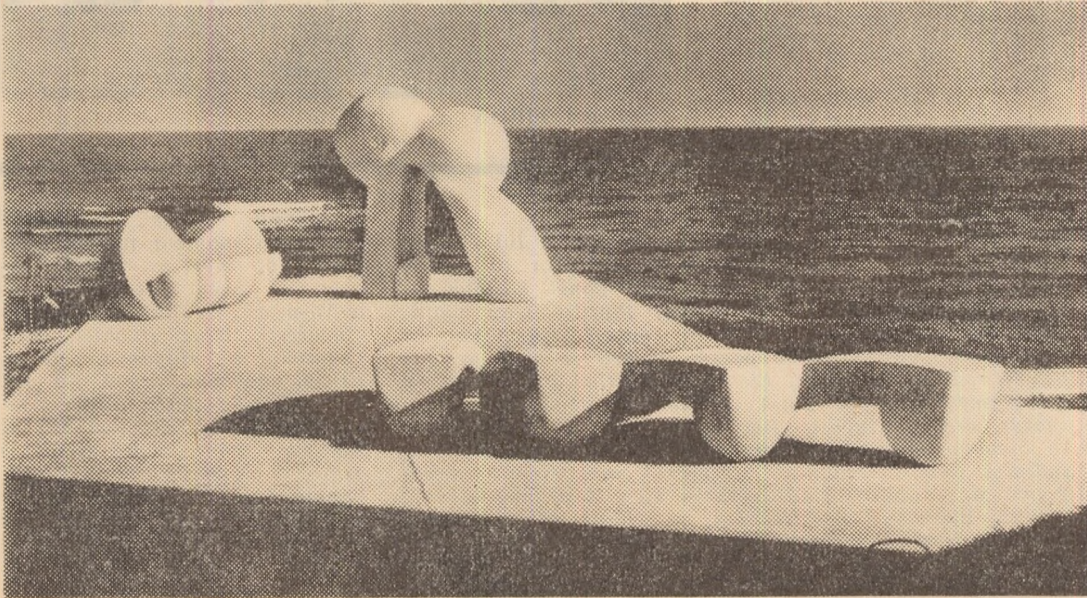
Înainte de traducerea lui Eliade, s-au mai făcut însă două traduceri, rămase în manuscris și necunoscute pînă acum. Astfel, în ms. miscelaneu 3452 de la Biblioteca Academiei R. S. România se află intercalate (f. 5—12 și 64—67) un fragment de la începutul și alături de la sfîrșitul unui caiet care cuprindea *Comedia însurării* cu d-a sila, tîlmăcită pînă la limba românească după limba franceză, pentru *tercere de vreme*. La începutul scenei I titlul este repetat sub forma *Silită însurarc*. Pe fragmentele respective nu se află menționate nici data traducerii, nici numele traducătorului, care, după limbă, era muntean. Comedia *Le mariage forcé* a fost tradusă și de C. Aristia, în 1836, cu titlul *Silita căsătorie*; textul acestei traduceri nu este cunoscut. Traducerea pe care o semnalăm acum nu poate fi însă cea a lui Aristia; o dovedește în primul rînd limba mult mai veche decît cea a traducerilor dramatice efectuate la București în anii 1835—1836. Pentru „scenă” și „personă”, de exemplu, sînt folosite aici calcurile *perdea și obraz*, ca și în *Ahilefs la Schiro*, traducerea lui Iordache Slatineanu din 1797, sau ca în comedile lui Iordache Golescu, din jurul anului 1820. Abia spre 1830 calcurile respective încep să fie înlocuite de neologismele *scenă* (sau *șenă*) și *personă*. Nu putem totuși bănui deocamdată cine ar putea fi traducătorul.

Semnalăm cu acest prilej și o traducere a acestei comedii mai nouă decît cea a lui Aristia și rămasă de asemenea necunoscută. Se află în ms. 2402 de la Biblioteca Academiei, f. 1—29, copie în alfabet de tranziție. Pe f. 56 a manuscrisului respectiv, la sfîrșitul altel piese, este menționată însă data 1856, iulie 19, București, și învoirea cenzurii de a se reprezenta.

Cea de a doua traducere din Molière asupra căreia ne-am propus să atragem atenția este intitulată *Gheorghe Dandin sau bărbatul cel sinhisit*, comedie a lui Molier, în trei acturi. 1827, avgt. 2, și se află la Arhivele Statului din Iași, ms. 219 (f. 2—42). La sfîrșit are însemnarea: „S-au scris de mine, Costache Carp”. În același manuscris se găsește și textul pastorelei *Mirtii și Hloe*, traducerea lui Asachi din 1816, copiat de același Costache Carp. Deși nu este menționată limba din care a fost tradusă piesa, iar în titlul ei apare cuvîntul *sinhisit*, de proveniență neogreacă, traducerea nu poate fi raportată la versiunea neogreacă a lui C. Aristia, publicată în 1827 la București. Sînt indicii sigure că traducerea a fost făcută direct din franceză. Limba ei arată că traducătorul era un moldovean, al cărui nume însă nu este menționat nicăieri. Costache Carp este numai copistul. Calcurile *facere*, „act” (căci act apare numai în titlul citat mai sus și se poate datora copistului) și *cort* „scenă”, ca și alte particularități lingvistice, aproprie această traducere de cele ale lui Alecu Beldiman, în care, după 1800, apar numai calcurile respective. Presupunem că ea aparține tot lui Alecu Beldiman și, în acest caz, a fost făcută pînă în 1826, cînd, „cu condeiul în mînă”, a murit acest neobosit traducător.

Comedia *Georges Dandin ou le mari confondu* a fost tradusă, în 1836, de G. Grădișteanu-fiul și reprezentată la București, cu titlul *Bărbatul cornorat în părer*, însă textul acestei traduceri nu s-a păstrat. O altă traducere a acestei piese, intitulată *George Dandin sau bărbatul dat pe bețe*, se află la Biblioteca Academiei R. S. România, ms. 5086 (f. 1—56), și este făcută probabil de Matei Millo. În același manuscris (f. 58—129) se găsește și textul comediei *Bădăranul sau burghezul gentilom*, cu mențiunea „tradusă de la Molière de d. M. Millo”.

N. A. URȘU

Ion CONDIESCU :

„Ambient” (Costinești)

Exigențele actualității

După aproape zece ani de absență, Al. Boiangiu revine la filmul artistic într-un moment când credeam că a renunțat definitiv, în favoarea documentarului. Se vede însă că oricâte succese ar avea un regizor într-un domeniu colateral, nu renunță să vizeze la filmul artistic ca la Virful cu dor. Numai că o revenire atât de târzie comportă serioase riscuri, regia de film, ca orice meserie, pretinzând un exercițiu permanent, în asta constând unul din secretele maturizării artistice. Or, după *Maiorul și moartea* (pe un scenariu de Ion Băieșu), realizat la jumătatea deceniului trecut, Boiangiu a întrerupt contactul cu lung-metrajul artistic și acum când reia drumul părăsit o face — e și firesc — cu timiditate, cu nesiguranță, cu mijloace cam depășite. Nu știu cînd a fost scris scenariul acestui film, dar el pare vechi, poate și pentru că tratamentul pe care i-l aplică regizorul ține de un timp revolut. Personajele sînt împărțite net între *alb* și *negru*, între *bine* și *rău*, nici o nuanță neavînd loc în spațiul dintre culorile cardinale: carieristul e carierist și atît, șarlatanul e șarlatan și nimic altceva, naivul, cinstitul, incoruptibilul, decîșul etc. sînt exact după definițiile din dicționar, lucru greu de înțeles în viață și mai greu de crezut în artă. Pe aceste scheme de personaje interpreții s-au mișcat rigid, monoton, într-un spațiu dramatic insuficient organizat, dezlinat, cu puține puncte de rezistență și de autenticitate psihologică. La rîndul său, spațiul fizic, cadrul acțiunii este și el monoton și insuficient prelucrat artistic. De la filmul documentar îi va fi rămas lui Al. Boiangiu pasiunea pentru reproducerea exactă a obiectelor, a mașinilor (aici, a cuptoarelor) lingă care oamenii rămîn mărunte ființe dominate de colozii incandescenti. Sigur că e bine ca spectatorul să afle exact cum funcționează, cum produce o oțelărie, dar asta nu se poate arăta într-un documentar, filmul artistic avînd alte scopuri și alte exigențe.

Și acum să vedem ce ne comunică „Un zimbet pentru mai tîrziu”.

Problema pe care o pune în dezbatere e, pe cit de veche, pe atît de permanentă: confruntarea dintre cînstete și necînstete: dintre dăruirea de sine în interesul colectivității și arivism, dorința de căpătuială; dintre demnitate profesională și lașitate. Un oarecare inginer Berbecea vrea să se afirme ca oțelar (și să-și îngroașe veniturile prin „prime grase”) forțînd procesul de producție pînă la limite periculoase. I se opune maestrul Runcu, un foarte bun meseriaș, cunosător excelent al posibilităților cuptoarelor. Conflictul inevitabil izbucnește; pentru moment inginerul (care și-l asociază și pe secretarul de partid din secție — un om slab, influențabil și interesat) reușește să-și impună punctul de vedere, cuptoarele sînt forțate să producă peste limita admisă și, firesc, se ajunge la un grav accident de muncă: doi oameni mor, cîteva cuptoare se avariază. Dar, cum se mai întîmplă, vinovații nu sînt socotii cei care au provocat de fapt accidentul, ci maestrul de secție, adică, tocmai cel care se opusese metodelor inginerului. Țesătura de intrigi e însă desfăcută treptat și adevărul e scos la lumină, după care fiecare om e așezat acolo unde îi este locul.

Povestea e — cum se vede — simplă, obișnuită, iar prin felul cum o povestește Boiangiu devine și mai simplă, frizînd aproape simplismul. Conflictul n-are consistență pentru că purtătorii lui sînt personaje liniare, de condiție dramatică precară, unilateralizate excesiv. Încercările de ieșire din aceste limite sînt naive (aventurile matrimoniale ale celor doi protagoniști) și nu contribuie prin nimic la sporirea complexității psihologice și dramatice a eroilor. Din potrivă, ei sînt confrunțați cu personaje feminine total neinteresante, anost, foarte slab interpretate, de actrițe nedotate pentru film.

Și pentru că veni vorba de interpretare trebuie să spun că am fost mulțumit doar de Dumitru Furdui (Runcu, maestrul oțelar) care s-a mișcat cu abilitate și cu farmecul particular pe o partitură modestă, aproape plată, salvîndu-și personajul de la desuetudine. Octavian Cotescu (inginerul Berbecea) interpretează un rol de rutină, cu mult sub posibilitățile sale atît de decise afirmate în filmele anterioare. Pe linia de plutire își ține personajul Ștefan Radof (secretarul de partid Avarvarei). În rest, nimic de reținut, fie din cauza inconsistenței unor eroi (tovarășa de la regiune, interpretată de Olga Tudorache), fie din cauza modestiei cu care se mulțumesc să joace cîteva actori evident neinteresați de identitatea personajelor lor.

Sînt atît de necesare filmele de actualitate, încît fără ele o cinematografie nu se poate defini, nu poate pretinde că există. Dar asta nu înseamnă că trebuie promovate filme oricît de slabe, numai pentru că își propun teme de actualitate. O temă prost slujită din punct de vedere artistic aduce deservicii ideii de actualitate.

Așa încît, să facem cit mai multe filme de actualitate, dar și cit mai bune. Succesele obținute deja au ridicat ștacheta calității și orice întoarcere sau coborîre trebuie evitată sau sancționată prompt.

Ștefan OPREA

Premieră românească în Iugoslavia

Bazele schimbului cultural dintre Teatrul dramatic „Bacovia” și Teatrul popular din Iuzia (K. S. F. Iugoslavia) au fost puse în anul 1971, cînd regizorul Bora Grigorić a montat un spectacol la Bacău. A urmat, în anul 1972, turneul de 10 zile în România al teatrului din Iuzia, ca oaspete al colectivului băcăuan, în 1973 — plecarea teatrului din Bacău într-un turneu de aceeași durată în Iugoslavia, iar în 1974 colaborarea lui Dušan Mihailović, regizor din țara prietenă, cu teatrul din Bacău.

Invitarea la Iuzia a regizorului I. G. Russu de la Teatrul „Bacovia”, ca și recomandarea (de către teatrul băcăuan) a piesei lui Barango, „Interes general” (versiune sîrbă, excelentă, aparținînd scriitorului iugoslav Ljiljan Bugarić), se inscriu în același context al bunelor relații dintre cele două colective teatrale. Premiera acestui spectacol în Iugoslavia, cu o piesă românească de actualitate, a fost întîmînată cu multă căldură de publicul spectator, ca și de presa de specialitate.

Spectacolul lui I. G. Russu place pentru fidelitatea față de un text bogat în resurse dramatice. Remarcabilă — strădania colectivului iugoslav de a reconstitui cu subtilitate și certă profesionalitate atmosfera alertă, plină de semnificație, a acestei farse.

Spectacolul s-a constituit, astfel, într-o pledoarie pentru relații interumane sănătoase, pentru caractere pozitive într-o viziune etică nouă.

Relațiile dintre cele două teatre vor continua și în stagiunea viitoare, prin adîncirea interesului pentru dramaturgiile respective, traducerea pieselor de actualitate aflîndu-se în centrul preocupărilor.

V. SPORICI

Însemnările unui balerin

Atît pînă specialiștii teatrelor lirice, cît și în public se pune întrebarea: cîru gen de dans ne dedicăm? Rămînem la clasic, sau trecem la forma lui „evoluată”, la așa zisul „dans modern”? Datorită virtuozității pe care o implică, studiul dansului clasic s-ar părea că este mai convenabil pentru interpreți, pe care îi ține mereu „în formă”. Spectatorii, au păreri diferite. Unii preferă puritatea mișcării „academice”, alții găsesc clasicul, în forma lui veche, prafuit, anacronic.

Tendența de modernizare a clasicului, a cărei precursoră a fost Isadora Duncan, nu este nouă, datează de la sfîrșitul secolului trecut. Ea eliberează dansul de canoane, dînd frîu liber imaginației gesticii originale. Dar tocmai lipsa canoanelor, face ca modernul, adus la culmi de M. Bejart, să nu aibă o școală proprie, un criteriu unic de comparație și de evaluare a calităților.

O soluție rezonabilă ar fi ca trupa de balet antrenată clasic, să aibă un repertoriu bogat, cu piese valoroase, tratate în ambele maniere, satisfăcînd o gamă variată de exigențe. Cînd piesa n-a fost plăticoasă, iar interpretarea ei n-a emoționat și convins, cui îi mai pasă dacă s-au folosit formele clasice sau moderne? În definitiv, tot ce ține de mijloace de redare, trece pe planul doi, pe primul situîndu-se mesajul de transmis. Cînd dansul nu e folosit ca simplu divertisment, ci dă viață unui conținut de idei, el nu mai poate fi un scop în sine, se subordonează acestuia. În acest sens, găsesc dăunătoare tendințele tehnice ale unor artiști care se lasă furiați de cantitate, uitînd conținutul. Dansul poate fi frumos prin el însuși. Dar artă coregrafică nu înseamnă numai dans pur și simplu: dans clasic, de caracter sau modern. Este o sinteză a mijloacelor expresive ale corpului uman, în care intră mișcarea, gesturile, pozițiile, mimica și chiar verbul. Artă coregrafică înseamnă în același timp gîndire creatoare, inteligentă.

Cele patru mari teatre lirice românești sînt separate nu numai de distanțe geografice, dar și de o totală lipsă de colaborare și cunoaștere reciprocă. Un exemplu grăitor de colectiv claustrat în propriul perimetru, este cel al operei ieșene, care de 12 ani nu a depășit granițele Moldovei.

O altă problemă care confruntă scena noastră lirică este aceea a maestrilor de balet. I-am putea număra pe degete le unei singure mîini. Dar și aceștia, cînd nu montează în străinătate, sînt prezenti mereu pe aceeași scenă, neimpărțînd și altora ideile, experiența lor. Ca efect al acestei situații, găsesc salutară inițiativa acelor teatre care promovează în cadrul unor studii ale tinerilor creatori și interpreți, care astfel au posibilitatea de a experimenta cu noi valențe, noi forme de exprimare artistică.

DAN BREZULEANU
balerin la Opera din Iași

Ce vrea „ciberarta” ?...

Pînă unde poate ajunge tehnica și matematica în artă? Pot fi definite creații produsele computerului? Iată întrebări legitime pe care un creator și le pune azi în rața efectelor și posibilităților mașinii. După ce artiștii au acceptat în creația plastică modernă geometrizarea, constructivismul, op-artul, ca o experiență trecătoare a gîndirii plastice, răspunsul la aceste întrebări și mai ales în fața expoziției „Artă și computer” din R.R.G. descînsă la București, devine nesigur. O asemenea expoziție însă este un înecm la discuții.

Ordinatorul începe să fie învăluit de mit. După prelucrarea electronică a datelor, inteligența artificială a computerului tinde ca limbajul algoritmic să devină și limbajul artei. În fracțiuni de mimi de secundă pot apărea „opere de artă”, care, trebuie să recunoaștem, întrec în claritatea și precizia execuției pe unii din cei mai înzestrați artiști plastici adepți ai artei optice și cinetice. Există în lucrările pe care artiștii, inginerii și matematicienii le realizează prin computer, din pasiune, depășînd stadiul experimental și al hazardului așa cum o demonstrează și expoziția amintită, o „ordine estetică” nouă, de o logică și armonie uimitoare, determinînd recunoașterea unui nou vocabular în care imprevizibilul, invenția, varietatea, ordinea, claritatea, perfecția execuției, sînt elemente impuse.

Problema pe care și-a pune artistul atașat tradiției este aceea dacă o asemenea „artă” contravine esteticii și comportării umane, dacă ceea ce se obține prin ordinator nu este cumva doar o „curiozitate”, un „amuzament” pe care ni-l oferă mașinile epocii noastre? În S.U.A. unde își găsesc originea aceste experimente, sub fantezia lui A. Michael Noll, noțiunea de grafică cibernetică („computer-graphics”) s-a încetăținit de mult și însumează toate genurile de reprezentări grafice, conturîndu-se chiar o nouă profesiune. Există deja o bibliografie bogată, numeroși teoreticieni și susținători. S-au căutat și noi definiții pentru artă. Abraham Moles afirma, de exemplu că: „Arta nu e un lucru, ci un mod de a te comporta față de el”. Pe baza programării ordinatorului, Nicolas Schöffer a realizat monumentalele sale lucrări cinetice. Adevărații maștrii ai ciberartei sînt încă puțini la număr. A. Michael Noll, Frieder Nake, pictorul Marc Adrian, un infocat susținător, fizicianul și filosoful Dr. Herbert W. Franke, unul dintre teoreticienii acestei noi mișcări, autorul cărților: „Artă și construcție” (Editura F. Brockmann, München, 1962), „Omul manipulat” (Brockhaus, Wiesbaden, 1967), „Fenomenul artă” (E. Heinz Moos, München, 1968) și în pregătire Grafica computerelor — Artă computerului”, apoi Dr. Roland Fuchs-huber, Ben F. Laposky, profesorul de știința computerilor de la Universitatea Toronto, Lesli Mezel, Dr. Georg Nees, directorul Centrului de calcul al Societății Siemens A.G., Len Sacon din Boston și alții, desigur nu prea numeroși, deoarece accesul la computer este încă limitat, privilegiați fiind matematicienii, inginerii și filozofii.

Ceea ce s-a obținut pînă acum arată că în domeniul graficii experiențele cu mașina de calcul deschid un cîmp vast de exploatare, îndeosebi pentru grafica publicitară ca și pentru arta decorativă în domeniul imprimărilor și covoarelor. Realizările obținute par a se inscrie pe linia constructivismului și a op-artului. Reprezentările unor obiecte sau portrete se găsesc deocamdată într-o fază de încercări, reducîndu-se la puncte și linii. Lucrările obținute prin computer excelează și în culoare, dar și aici nu pot fi încă obținute degradările. Există și un domeniu în care computerul și artistul au ceva comun, acela al înțușii, acea libertate supusă hazardului, imprevizibilului în alegerea parametrilor, coordonatelor, mărimilor și a efectului plastic al unei compoziții.

Utilizarea artistică a ordinatorului depășește elaborarea de lucrări de grafică. Folosirea lui în cinematografie a început să facă vogă. Apoi experiențe în domeniul sculpturii electronice (Schöffer și alții), al muzicii și chiar literaturii.

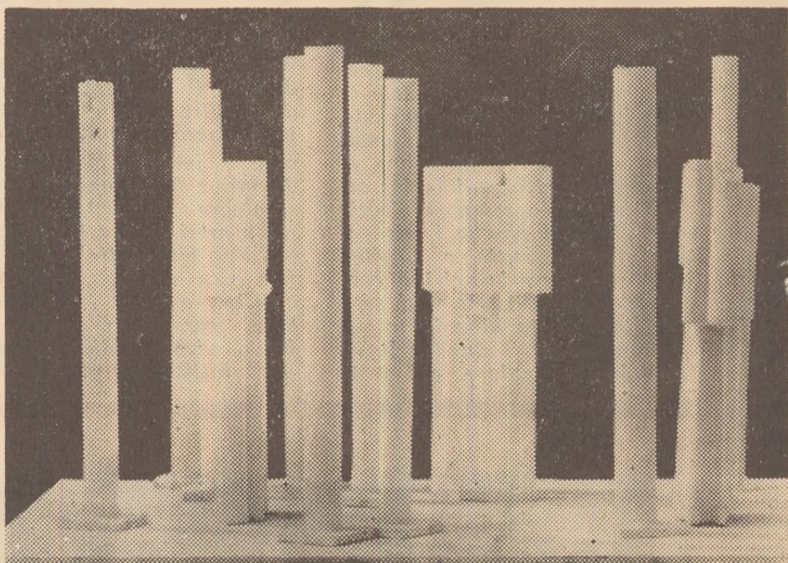
Cîteva detalii tehnice, sugerate de recenta expoziție: sistemele de realizare a imaginii plastice cu ordinatorul sînt două, cel cu „graphomatul”, o masă de desen pe care se deplasează un creion, a cărui mișcare a fost programată anterior și aparatul cu un ecran de vizualizare, pe care apare imaginea în fracțiuni de secundă, prin intermediul unui fascicul de electroni. Pentru păstrarea imaginii, intervine aparatul de fotografiat. Acestea sînt sistemele fundamentale; fiecare din ele permițînd dezvoltări care permit o intervenție activă și directă a celui ce face programarea.

Întrebările pe care le ridică această nouă formă de producere a artei devin uneori neliniștitoare. Oare dispăre arta? Devin academiile de artă inutile? Mesajul semantic al ordinatorului va deveni și mesaj estetic? Vor ajunge aceste opere grafice, ireproșabil executate, să ne trezească și plăcerea estetică?

Adepții „ciberartei” afirmă că vor reconstrui lumea prin puterea gîndirii și a ordinatorului, că ceea ce realizează ei este o formă a sintezei, o sinteză a complexității. Ordinatorul este o categorie dinamică, el poate restructura forma.

„Ciberarta” aparține artei viitorului sau este doar o fază actuală a experimentării? În acest răspuns este implicată, fără îndoială, puterea dintotdeauna a artei contemporane.

Mircea DEAC

Napoleon TIRON:

„Unirea”

Copiii cîntă

Intr-un cadru festiv, cu o frumoasă prezentare făcută de prof. univ. George Pascu (cu verva și caracteristica sa putere de convingere), tînărul colectiv orchestral al Liceului de muzică din Iași, sub conducerea entuziastului dirijor și profesor Nicolae Vurpăreanu, ne-a oferit surpriza unui nou concert de muzică barocă, la un nivel meritînd elogii. Într-o execuție alertă, în sonorități îngrijite, tinzînd spre o luminozitate constantă și evitîndu-se cu consecvență impuritățile intonaționale, realizîndu-se o frazare suplă, s-au derulat, după „Suita

brevis” de Vasile Spătărelu (incadrabilă și ea stilistic în tipologia structurală a barocului tîrziu), Concertul în Re minor pentru două vioi de Bach, Suita nr. 2 în Si minor de același compozitor, iar în încheiere o serie de fragmente din Händel: „Muzica apelor”.

Soliștii concertului de Bach (Cristian Pintilie — anul III și Gh. Mărgineanu — anul II) au interpretat matur, dovînd pe lingă muzicalitate, o bună pregătire și o disciplină a studiului aptă a furniza acea rezistență tehnică și psihică necesară abordării muzicii lui Bach. Remarcabil ca solist a fost și flautistul Tomel Nedelcu — anul II — în suita de Bach, iar pentru aportul la „Muzica apelor” de Händel și la „Suita brevis” de V. Spătărelu merită o apreciere deo-

sebită toți suflătorii.

Sub bagheta părintească a lui George Vintilă (consecvent susținător al tinerilor soliști), flautistul Tonel Nedelcu și violonistul Cristian Pintilie s-au manifestat și într-un concert următor. În Rapsodia pentru vioară și orchestră de Emanoil Elenescu, Cristian Pintilie a fost mai puțin convingător decît în concertul de Bach, mai ales în pasajele de virtuozitate (dovedînd de altfel o incontestabilă degajare), insuficient șlefuit (cred că lucrarea nu a fost bine aleasă). Tonel Nedelcu, în schimb părea destinat partiturii Concertului pentru flaut nr. 8 în Re major de Mozart. Lipsa totală a oricărei crispări, sunetul pur, curat, candoarea și prospețimea frazării și o evidentă bucurie de a cînta, transmisibilă

pe planul recepției, au făcut din evoluția sa un moment interpretativ deosebit. Celor doi tineri interpreți li s-a adăugat o și mai tînără interpretă, elevă în clasa a VI-a a Liceului de muzică nr. 2 din București, Irina Bughici, care a cîntat Concertul de Haydn în Re major. Partitura, adecvată vîrstei, i-a permis micuței soliste o desfășurare armonioasă, în care dincolo de emoția debutului (sesizabilă ca o componentă și nicicînd ca o frînă) s-a simțit și o emoție muzicală spontană. Lejeritate tehnică susținută de minuțioase pregătiri, sunet încă mic, în schimb bine rotunjit, în virtutea cultivării unui firesc niciodată contrariat: iată calitățile importante.

Liliana GHERMAN

— Secția română —

1. Copii ai vieții (A. Ordean) — Stereo;
2. Poveste (S. Pautza) — Cor Animasi & Grup Aurora;
3. Cocorii (I. Stepan) — Pro Musica;
4. Imnul copiilor (N. Brandes) — Roșu și Negru;
5. La noapte te voi răpi (M. Teicu) — Adrian Romcescu;
6. Extraz — Phoenix;
7. Cer de baladă (P. Magdin) — Dida Drăgan;
8. Cum e în soare (Z. Boros) — Aura Urziceanu;
9. Mai târziu (D. Aldea) — Anda Călugăreanu & Sfinx;
10. Cit să iubesc (M. Boniciu) — Mircea Baniciu.

— Secția străină —

1. Gonna Make You a Star — David Essex;
2. Another Saturday Night — Cat Stevens;
3. Bellissima — Adriano Celentano;
4. You're the First, the Last, My Everything — Barry White;
5. Clap for the Wolfman — Guess Who;
6. Lady Lay — Pierre Gracolas;
7. Tell Him — Hello;
8. L'amore di un momento — Gianni Nazaro;
9. Another Time, Another Place — Bryan Ferry;
10. La Lence, Na szerebnel — Scorpio.

TELE ... grame

Despre răsunet

Depășind faza rezumată în „orice, dar să se vadă”, televiziunea a început să fie judecată nu numai după emisiuni „bune” sau „rele”, ci și după răsunetul social pe care-l poate produce o anumită emisiune. Printre prezentele de acest gen se poate include și serialul „Opere de artă în pericol” care timp de câteva ani, a răscolit și a pus în mișcare conștiința telespectatorilor francezi. Pierre de Lagarde, autorul tuturor episodelor a calindat cu aparatul de filmat și magnetofonul întreaga țară, atrăgând atenția asupra unor monumente pe cale de dispariție. Opinia publică a reacționat surprinzător. S-au organizat în diferite orașe comitete de acțiune; în vara trecută 15.000 de tineri au lucrat voluntar la restaurări de castele în ruină. Analizându-se rezultatele campaniei, s-a constatat că aceste emisiuni de televiziune au contribuit la salvarea a cincizeci de edificii istorice. Intre timp, opinia publică din Anglia este avertizată de arheologii că, din cauza dezinteresului și a lipsei de îngrijire, în cel mult 15 ani vor dispărea majoritatea monumentelor din perioada veche a istoriei țării. Influențată de rezultatele uimitoare obținute de televiziunea franceză, savanții propun televiziunii să-și asume această năbilă misiune. Un alt realizator francez, Michel Péricard, a hotărât să se ocupe de prezent și anume de anomaliile create de om în mediul ambiant. Autorul emisiunii a primit mil de scrisori care sesizau o multitudine de nereguli în acest domeniu. (Una dintre ele conținea și copia unei dispoziții emise într-o localitate unde — contrar dorinței cetățenilor, dar în acord cu o anumită societate de construcții — se manifesta o apană după demolări inutile: „Noua primărie se va construi cu materiale obținute din demolarea vechii clădiri. Vechea clădire va funcționa până la terminarea celei noi”. Dar asta așa, doar ca o paranteză). În altă ordine de idei, multe televiziuni din lume socotesc că o emisiune are într-adevăr un mare răsunet dacă existența ei depășește trei ani de prezență regulată pe micile ecrane. Ce să mai spunem atunci de „Teledicționarul” nostru, trecut de a 500-a ediție?

curier

Tov. ION PASTAMA (Iași, str. Cîrc 29) — relevind unele lipsuri de domeniul comportamentului civic, se referă, în altă ordine de idei, și la întîrzierea cu care se programează pe ecranele din Iași, uneori, filmele românești sau străine. Înțelegem totodată, din afirmațiile sale, că și gradul de uzură a capitelor aduse pe ecrane stînjenește cite o dată buna vizionare. În adevăr, cazuri precum cele semnalate de corresponsentul nostru se mai întîlnesc, explicațiile fiind multiple. Transmițind factorilor de răspundere semnalarea tov. Ion Pastamă în legătură cu vizionarea filmelor, îl anunțăm totodată că celelalte neajunsuri notate de d-sa, de ordin gospodăresc-edilitar, nu intră în preocupările revistei noastre, încît pentru soluționarea lor trebuie să se adreseze celor în drept și, eventual, ziarului „Flacăra Iașului”.

Ion Fintinaru — Brașov str. Castelului: Nu ne ocupăm în paginile noastre de agricultură și pomicultură. Chimia vinului este o carte apărută la Editura „Junimea” sub semnătura prof. Ghimicescu. Sfatul nostru este să adresați editurii Științifice sau Agrosilvice.

N. IRIMESCU

ALEXANDRU STARK

În citeva cuvinte

La rubrica „Creația literar-artistică”, revista „Era socialistă” inițiază o ancheta pe tema **milieuism** și **accesibilitate în artă**. În ultimul număr din 1974 dezbate această temă pictorul Dan Hatmanu, sculptorul Neculai Crișan și esteticianul Ion Pascadi. Poetul Adrian Beldeanu anunță deschiderea unei expoziții de pictură sub egida Bibliotecii municipale „Mihail Sadoveanu” din București. Bineînțeles e vorba de metafore cromatice. În curînd inaugurează noilor Galerii de artă din Suceava, un local de ținută modernă și accesibilă marelui public. Prima expoziție găzduită: anula Cenuclului de artă plastică Suceava, care cuprinde 47 lucrări de pictură, grafică și sculptură. Ultima situație a anului 1974 privind activitatea editorială indică puterea de pătrundere a operelor sadoveniene. După 1944 au fost realizate 92 de ediții cu un tiraj de peste 4.800.000 exemplare. Intrucît ultimele lucrări de finisare a amenajării interioare sînt pe terminate, putem începe a număra zilele pînă la re deschiderea sălii Teatrului National din Iași. Spectatorii vor avea o surpriză plăcută revenind în sala renovată. Filiala Iași a Uniunii artiștilor plastici pregătește o expoziție reprezentativă ce urmează a se deschide la sala Dalles din București. Data probabilă: 15 ianuarie c.r.

Cel mai bun continuă

Revista noastră a fost recent în atenția tovarășului Ion Mustăței care, în emisiunea din 22 decembrie, după ce și-a exprimat nemulțumirea că revista **Cronica** nu cunoaște sensul cuvintului „delict” (afirmație plină de suspans), a condus cu competență palpantă rubrică „Civica” în care se face o neprețuită propagandă poeziei de calitate, rimindu-se fără ostentare tușe cu mătuse și ușe cu gușe, sub imediata supraveghere și sub girul artistic al tovarășului mai sus menționat.

Probitate

Propunîndu-ne să urmărim ținuta de turneu a unor spectacole, am avut, din păcate, suficiente prilejuri de a nota caracterul improvizat sau degradat al noutății acestora, precum și aspectul rudimentar al decorurilor, simplificate uneori pînă la anula funcționalitatea lor dramatică. Este un motiv în plus de a constata și o situație demnă de toată lauda, cînd turneul nu înseamnă o derogare de la exigențele curente, ci o respectare consecventă a acestora. E cazul spectacolului cu piesa „Avarul” de Molière, în regia Lețiției Popa, prezentat de curînd la Iași, într-o distribuție notabilă, cuprînzînd, printre alții, pe Gheorghe V. Gheorghe (Harpagon), Ioana Citta Baciu (Elise), Dimitrie Bitang (Anselme) etc. O montare plină de vervă, cu mici inserții pantomimo-coregrafice, și (poate cam accentuate, totuși) a parteuri cu sala a oferit o concludentă mărturie pentru probitatea profesională și capacitatea excesivă a mai sus menționatului colectiv. Motiv de a aștepta cu plăcere o ulterioară, foarte posibilă întîlnire cu acesta.

Blaga în franceză

După ce a tipărit poeziile lui Eminescu în limba franceză, Editura „Minerva” ține să îmbogățească žansele difuzării liricii românești peste hotare, oferind cititorilor volumul **Poe me de Lucian Blaga**. Este o ediție cuprînzătoare, permițînd cunoașterea de către vorbitorii altor limbi a unui alt aspect fundamental al poeziei românești, dintr-o altă etapă a evoluției ei. Este de regretat doar faptul că s-au strecurat și unele erori de tipar care modifică sensul citorva versuri. Pentru o lectură corectă a volumului

Revista noastră

Dintre revistele școlare ce se publică în țară, **Revista noastră** scoasă de elevii liceului „Unirea” din Focșani, rămîne, credem, cea mai cuprînzătoare și mai interesantă prin conținut, dîncala de finalitatea ei strict pedagogică, rezolvată cu o atîntă și atașată convingere partinică. Ultimul număr sosit la redacție (oct — dec — 1974) se deschide cu un editorial — prezentare a volumului „Anul XXX al unui destin exemplar — Nicolae Ceaușescu, președintele României” scos la editura „Saveja” — Leuven de cunoscutul mesager al culturii române în Belgia: Mihail Steriade. Prezentarea e semnată Tiberiu Dima, elev în anul II A. Urmează un „omagiul partidului” susținut prin versuri de constanța Tozlu și prin articolul semnat de Gh. Arvinte, secretarul comitetului U.T.C. Din paginile care urmează, aflăm de înființarea, la liceul „Unirea”, a primului cerc școlar de bibliofilie din țară, de sărbătorirea centenarului bibliotecii aceleiași școli, din al cărei fond documentar ne este prezentată **Algebra** lui Gh. Asachi — curs predat la Iași în 1815. Dintre celelalte colaborări cităm articolele prof. dr. Gh. Bulgăr și D. Murărașu, apoi unele discuții cu un viu caracter actual și într-o formă incitantă pentru tineri („Ce înseamnă pentru tine poezie?” — „poezie e însăși iubirea de PATRIE” — scrie Virgil Panait (anul IV A)). La rubrica **Dialog literar**, este inserată în extenso mărturia făcută de prof. dr. doc. Const. Ciopraga în fața membrilor cercului literar „I. M. Rașcu”: „Scopul oricărei cercetări este omul” și, de csemenea, salutul adus atunci aceluiași cerc de critic Nicolae Barbu din partea redacției revistei „Cronica”. Revista publică reproducerea de interes istoric din vechea ei serie (1912—1914), debuturii în beletristică, fragmente de monografie a liceului, articole iscalite de prof. Gh. Chiriac, prof. Tudor Opreș, precum și ancheta **Timpul liber al liceului**. Problemele de matematică, fizică, chimie, dezvoltă o altă latură a pregătirii practice a școlărilor, în strînsă relație cu viața. Pentru toate acestea — adresăm citît tinerilor redactori cit și coordonatorului lor, prof. Petruche Dima, un meritat cuvînt de laudă.

În perspectivă: meciul FISCHER-KARPOV

Așadar, pretențioasa și contestată formulă de disputare a campionatului mondial l-a desemnat șalanger la titlul suprem pe tînarul mare maestru sovietic Anatoli Karpov. Cărțile de vizită ale celor doi combatanți, Fischer și Karpov, sînt impresionante.

Robert James Fischer s-a născut la 9 martie 1943; se afirmă de timpuriu: în 1958, la numai 15 ani, devine mare maestru internațional, iar în 1972 devine campion mondial, învingîndu-l pe sovieticul Boris Spasski. Din 1955 pînă în prezent a susținut 731 de partide ciștigînd 416, remizînd 234 și pierzînd doar 81. A participat la 47 de turnee, în 30 din acestea clasîndu-se pe locul întîi. A disputat 13 meciuri obținînd lot atîtea victorii. Deține premiul Oskar 1972. Coeficient ELO: 2.780 (cap de listă).

Anatoli Karpov s-a născut la 23 mai 1951. Este student în anul IV al Facultății de studii economice din Leningrad. Maestru emerit al sportului al U.R.S.S. Campion mondial de juniori în 1969. Din 1966 și pînă în prezent a participat la 19 turnee, în 12 din ele ocupînd locul întîi. Premiul Oskar în 1973. Coeficient ELO: 2.700.

Interesul pentru acest meci poate „meciul secolului” la șah, este foarte mare. Este probabil singurul meci pentru titlul suprem, din toate cite s-au disputat pînă acum, în care partenerii să nu se fi întîlnit niciodată. Pe de altă parte, nu se știe dacă Fischer va accepta să joace meciul într-un moment în care se află în conflict cu FIDE. Ultimele știri venite de peste ocean anunță că Fischer și-a adunat toți prietenii apropiați pentru a se sfătui în privința poziției ce urmează să o abordeze.

Președintele Federației americane, E. A. Edmonson, dorește foarte mult ca meciul să se dispute. În acest scop el a avut chiar o întrevvedere cu Henry Kissinger care l-a sprijinit și în tratativele pe care le-a dus cu Fischer înaintea meciului acestuia cu Spasski. Deosebit de interesantă ni se pare declarația biografului lui Fischer, **Bred Darrah**: „Meciul va avea loc. Orgoliul nu-i pernite lui Bobby să se eschiveze”. Marele maestru jugoslav **Svetozar Gligoric**, care l-a vizitat recent pe campionul mondial, a declarat într-un interviu acordat ziarului belgrădean „Politica”: „Boby este intrigat de faptul că Tolea pierde extrem de rar. De aceea, îl studiază partidele cu cea mai mare atenție, căuțînd să-i descopere slăbiciunile. Karpov este fără îndoială un jucător de superclasă, dar el nu joacă suficient de ascuțit, evitînd orice risc. În această privință Fischer este superior. Consider că Boby își va menține titlul”.

Cu aceasta am intrat în domeniul pronosticurilor.

Dacă înaintea meciului Spasski-Fischer majoritatea specialiștilor întrevedeau victoria lui Fischer, acum șansele sînt apreciate ca aproximativ egale, păreri fiind împărțite. **Milan Matulovic** (mare maestru, Jugoslavia): „Karpov joacă acum la fel de tare ca Fischer. Are un stil care amintește de acuratețea lui Capablanca”. **Gedeon Barca** (mare maestru, Ungaria): „Karpov va fi campion mondial. În lupta liniștită de manevre poziționale nu greșește niciodată primul. În plus joacă extrem de tare finalurile”. **Vlastimil Hort** (mare maestru, Cehoslovacia): „Karpov joacă extrem de tare și foarte „curat”, dar cred că totuși Fischer are prima șansă. Absența de la marile concursuri nu va avea repercusiuni. În situații asemănătoare s-au aflat alături de noi mai puțin celebrii Lasker, Alehin, Botvinnik”. **Mihail Botvinnik** (ex-campion mondial): „Karpov are prima șansă. Am auzit că Fischer ar fi spus: **Il voi face praf pe acest băiețuș**. La fel au crezut desigur, Polugaevski, Spasski și pînă nu de mult Korcinoi”.

Karpov privește meciul cu foarte multă încredere. La conferința de presă organizată imediat după meciul cu Korcinoi, la întrebarea: „Credeti că aveți șanse în fața lui Fischer?” el a răspuns: „Dacă nu aș crede în steaua mea, nu aș juca. Consider că pot obține victoria în meci direct cu oricare din marii maeștri contemporani. Sper ca Fischer să înțeleagă că propunerea sa ca la scorul de 9—9 campionul mondial să-și păstreze titlul, este inechitabilă. El își asigură astfel un avantaj de două partide deoarece șalangerul ar trebui să ciștige cu 10—8. A juca pînă la zece victorii (tot propunerea lui Fischer) este extrem de greu, dacă nu imposibil. Meciul s-ar prelunghi foarte mult. Ar dura 3—4 luni ori șahul este artă și sport și nicidecum muncă silnică”.

Președintele FIDE, dr. **Max Euwe** l-a asigurat că va face tot ce-i stă în putere, (în limitele regulamentului FIDE și ale echității) ca meciul să se dispute. El l-a adresat lui Fischer o telegramă prin care-l roagă să-și precizeze poziția pînă la 1 februarie 1975. Pînă în prezent, trei țări: Austria, Italia, Mexic s-au oferit să organizeze meciul. Cel mai mare fond l-a depus Mexicul: un milion dolari U.S.A. Din cele de mai sus rezultă că perspectivele meciului sînt încurajatoare, că el va prilejui o dispută pasionantă, demnă de atenția opiniei publice și pe măsura prestigiului celor doi jucători.

Nicolae DOROFTEI

ANIVERSĂRI 1975

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									

ORIZONTAL: 1. Eroină a Revoluției de la 1848 (1805—1875); 2. Mare anatomist al creierului (1543—1575) — Palaghia Roșiu (1800—1870); 3. Firește! — Descoperitorul Pacificului (1475—1517); 4. Rai-cer Maria (1875—1926) — 6 ianuarie 1975; 5. La centenar!... — ... la mileniu!... — ... și anii unui deceniu!; 6. Interjecție — Antonino Moro (1518?—1575?); 7. Istoric roman (n. 100 i.e.n.) — S-a amestecat în calendar cu 2650 de ani în urmă; 8. I s-a zis „la mulți ani” — Întrînduri; 9. Din Mușatescu! — Behring... cu începere de la 1725 (abr. geogr.); 10. În etate! — Marc matematician și fizician francez născut în 1775; 11. Vocea de aur a amuțit în urmă cu un deceniu — Călt!; 12. Iluminist român, inventatorul tocului rezervor (1799—1875) — Mai mult decît centenar!

VERTICAL: 1. Mare cărturar de la nașterea căruia se împlinesc, în 1975, 325 de ani — Signac Paul (1863—1935); 2. Remarcabil pictor flamand (1475?—1524) — Mieș de secol!; 3. Mare — Sculptor român clasicist (1875—1944); 4. Cato! — Kreisler Fritz (1875—1962), violonist și compozitor austriac — Localitate niponă — Textilă; 5. Numele german al Elbei — Mihail Sebastian (1907—1945) — Vesmînt la... spadă; 6. Apă în U.R.S.S. — Puse la loc! — M... în urmă cu 1975 de ani; 7. Ilustru condotier venețian (1400—1475); 8. Aproape bun! — Medic, publicist și militant socialist (1850—1930) stabilit în România în 1875; 9. Mare chimist român de la moartea căruia se împlinesc 5 decenii — Sistem centenar; 10. Municipiu atestat documentar în 1475 — Intemeietorul coloniei de pictură de la Baia Mare, stîns în 1945.

Dicționar: OTS, SIA.

Viorel VILCEANU

SPORT

'75

Ce așteptăm de la anul sportiv 1975? Dacă s-ar putea spune așa, dintr-o răsuflare, ce așteptăm, am zice că tocmai ceea ce nu ne-a oferit 1974. Adică fotbal bun și succese în confruntările internaționale, arbitri drepiți, un campionat de volei organizat rațional (căci oricît i-ar părea de paradoxal tovarășei Șiclovian, și voleiul, ca și celelalte sporturi, se joacă pentru spectatori și nu de dragul artei), un Ilie Năstase dominînd tenisul mondial, o echipă de fotbal la Iași care să nu se mai tîrască în coada clasamentului și care să ne facă — vorba lui Val Gheorghe — să plecăm măcar o dată de la stadion cu o satisfacție deplină. Oriunde, în țară, se pronunță numele acestor orașe, e însoțit de respect, de stimă pentru tot ce înseamnă el în cultura românească, în industrie și în toate celelalte aspecte ale vieții social-politice. Dacă e vorba de sport însă — și mai ales de fotbal — numele orașului e însoțit de zîmbete îngăduitoare, de ironii, de răutăți chiar. Arbitrii ne ciupec puncte, ne nedreptătesc pentru că-i ușor să iei de la cel slab; alte cluburi iau cînd vor de la noi jucători, în schimb pentru noi nu dă nimene dezlegări. Ba mai mult, chiar jucătorii noștri, luați de alte cluburi (pentru care regulamentele sportive nu contează) au fost suspențați cînd au vrut să se întorcă „la vatră”.

Așadar, iată ce așteptăm de la anul sportiv 1975. Un spirit general de echitate, așa cum domnește în toate celelalte domenii ale vieții noastre. Și încă ceva: am vrea o conducere mai fermă la clubul „Politehnica”, mai pasionată, mai activă, mai altfel decît pînă acum.

De la echipa națională așteptăm minuni în campionatul european; zic **minuni**, pentru că numai o minune ne-ar mai... Dar ce să mai vorbim, poate în alte competiții vom obține rezultate mai bune.

Și de la Dinu, încoronatul cu titlu de „cel mai bun fotbalist în '74”, așteptăm anul acesta ceva: să fie jucător model sub raport disciplinar, așa cum i-o cere talentul și calitatea de component al echipei naționale.

De la echipa de volei „Penicilina” — care e atît de aproape de inima noastră pentru că ne oferă atîtea satisfacții, pentru că are atîtea talente — așteptăm să poarte iarăși pe tricouri acele minunate culori ale drapelului patriei. Nicu Roibescu — după opinia noastră, cel mai bun antrenor de volei din țară — e capabil să-și poarte echipa (atît de frumos și pe neobservate remaniată) spre victorii de răsunet. Le așteptăm în acest promițător 1975.

INTERIM

Politica externă a României

Prezență activă în conștiința Națiunilor Unite

Hotărârile celui de-al XI-lea Congres al P.C.R., Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, document de o excepțională valoare, de o pătrunzătoare analiză științifică marxist-leninistă a evoluției, a tendințelor și a factorilor determinanți ai vieții social-politice și economice din lume, proiectează imaginea României socialiste, angajată cu toate forțele ei într-un vast program de dezvoltare, a unui stat care își spune ferm și deschis cuvântul în dezbaterile și soluționarea marilor probleme internaționale. De aceea, activitatea țării noastre în cadrul organizațiilor internaționale — și, înainte de toate, în cadrul O.N.U. — reprezintă o dimensiune fundamentală a politicii sale externe, stabilită cu precizie prin însăși Constituția țării.

Este un fapt bine cunoscut pretutindeni că dintotdeauna România a militat pentru promovarea unor relații între toate statele lumii bazate pe principiile fundamentale ale dreptului internațional. Această orientare politică își găsește sorgintea în tradițiile spirituale ale poporului român care, de-a lungul întregii sale existențe, a preferat discuția pașnică înfruntării de forțe, în cauza sfântă a neatinării patriei, plătită cu prețul singelui de străbuni.

Găsim, în această acțiune, deopotrivă, sinteza unei politici de înaltă moralitate și prefigurarea unor relații în devenire. Ea a călăuzit ca un fir roșu întreaga activitate practică a statului român atât în cadrul relațiilor bilaterale, cât și a celor multilaterale, în special din cadrul O.N.U. Republica Socialistă România s-a numărat printre acei membri ai Națiunilor Unite care, prin cetezanța inițiativelor, prin realismul soluțiilor preconizate, a militat pentru înfăptuirea țelurilor Cartei. Îndosebi, în ultimii ani, țara noastră a avut un mare număr de inițiative și propuneri care s-au impus prin calitatea și profunzimea și oportunitate, influențând în mod real și pozitiv mersul dezbaterilor, eforturile spre soluționarea marilor probleme ale contemporaneității.

Acțiunea României în cadrul sistemului Națiunilor Unite — ca, în general, în cadrul tuturor organizațiilor internaționale — (țara noastră este membră a peste 50 de organizații internaționale guvernamentale și a altor sute de organizații internaționale neguvernamentale) se caracterizează prin atenția acordată cu prioritate temelor majore, de cel mai larg interes, a acelor teme care se impun comunității internaționale nu printr-un simplu proces de conjunctură, ci prin marile lor implicații și soluții de perspectivă asupra destinului păcii și colaborării în lumea contemporană. Este, astăzi, un fapt recunoscut că România a participat în calitate de coautoare, alături de țările socialiste și alte state, la cele mai multe dintre declarațiile și rezoluțiile adoptate de O.N.U. privind întărirea păcii și securității internaționale, înfăptuirea deplină a principiului universalității Organizației mondiale, afirmarea și codificarea principiilor relațiilor dintre state, lichidarea colonialismului și neocolonialismului, adoptarea de măsuri eficace de dezarmare, intensificarea colaborării economice și tehnico-științifice, promovarea schimbării de valori culturale și umane.

Recenta rezoluție elaborată de România, privind creșterea rolului O.N.U., căreia i s-au alăturat 52 de state în calitate de coautoare, și care a fost adoptată în unanimitate, constituie una din expresiile cele mai elocvente ale responsabilității cu care țara noastră înțelege să abordeze marile probleme ce stau în fața forului internațional și să participe la soluționarea lor. Vom aminti, aici, faptul de nerecontestat că propunerea românească la O.N.U. își are originea în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului Comunist Român din iulie 1972 — aceasta constituind încă o mărturie a clarviziunii politice a partidului nostru, o confirmare strălucită pe care comunitatea internațională o acordă tezelor și orientărilor partidului și statului nostru în opera de pace și destindere în lume. De altfel, rezoluția mai sus citată, adoptată în această lună de către Adunarea Generală a O.N.U. subliniază necesitatea participării active a tuturor statelor membre, la eforturile de întărire a rolului Națiunilor Unite în relațiile internaționale contemporane, precum și a îmbunătățirii funcționării și eficacității principalelor sale organe în exercitarea responsabilităților lor decurgând din Carta. De asemenea, rezoluția evidențiază sarcina Adunării Generale de a analiza periodic problemele legate de rolul și eficacitatea Națiunilor Unite în scopul analizării progresele înregistrate și al adoptării de măsuri corespunzătoare vizând edificarea rolului și prestigiului O.N.U. în viața internațională.

Republica Socialistă România se situează în mod consecvent la baza întregii sale activități internaționale principiile fundamentale înscrise în Carta O.N.U., militând neobosit pentru întărirea legalității internaționale, pentru instaurarea unui climat de pace și cooperare între toate statele lumii. Prin trăsăturile sale definitorii — principialitate și caracter constructiv, angajarea directă și dinamică, spirit creator și continuitate, inițiativă și originalitate — politica externă a țării noastre se oglindește pregnant atât în afirmarea consecventă a acestor principii, cât și în acțiunea neobosită de transpunere a lor în viață. „Considerăm că în înfăptuirea acestor măsuri — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat Congresului al XI-lea — un rol important revine Organizației Națiunilor Unite, altor organisme internaționale. Este necesar să se pornească în mod consecvent de la faptul că soluționarea tuturor problemelor complexe — economice și politice — ale zilei de azi nu se poate realiza doar de câteva state; rezolvarea lor reclamă, în mod imperios participarea activă a tuturor țărilor cu drepturi egale, depline. În acest context, apreciem că țările mici și mijlocii sunt chemate să joace un rol tot mai activ în afirmarea noilor principii de relații între state și a unei noi ordini economice și politice internaționale. Un rol important revine țărilor nealiniate — în majoritatea lor țări mici și mijlocii — care pot aduce o contribuție deosebit de prețioasă la realizarea acestor obiective“.

Radu SIMIONESCU

Cea de-a XIV-a apariție din noua colecție „GLOBUS“ a editurii Univers ne aduce un eșantion de literatură africană — mai puțin cunoscută la noi nu numai datorită distanțelor geografice și lingvistice dar și întrucât ea însăși este o literatură tină, pe un continent cu o milenară creație folclorică. Semnificativ este faptul că această carte — aflăm din prefața semnată de Elisabeta și Mihai Moroiu, autorii tălmăcirii — „este prima lucrare a unui scriitor nigerian care poate fi considerată o operă pe deplin realizată“, apariția ei (în 1958) având ecou nu numai în țările africane, ci și în Europa.

Chinua Achebe este preocupat să surprindă acel proces dureros al impactului dintre două lumi între care singurul punct comun pare să fie împrejurarea că ambele au apărut pe planeta Pământ, altminteri deosebirile fiind cosmice. O lume arhetipală, guvernată de legi nescrise, dar cu atât mai inflexibile, și care își este suficientă sieși, se confruntă deodată cu o alta de parte a căreia se află nu numai civilizația, ci și forța: lumea colonizatorilor — a căror misiune „civilizatoare“ s-a exercitat adeseori intolerant și brutal.

Declarat „admirator al strămoșilor“, Chinua Achebe s-a ferit totuși de primejdia idealizării trecutului, relevându-se ca un scriitor care a înțeles exact dinamica proceselor social-istorice

Lumea în literatură.

O viziune dinlăuntru asupra Africii

din patria sa. Intrucât, mărturisese Chinua Achebe, într-un interviu „nu putem susține că trecutul nostru a fost o idilă îndelungată învăluită în culori caleidoscopice. Trebuie să recunoaștem că asemenea trecutului altor popoare și al nostru are aspectele sale pozitive și negative“. Dar, spune în altă parte scriitorul, „cea mai mare nenorocire ce i se poate întâmpla unui popor este pierderea demnității și respectului de sine. Datoria scriitorului este aceea să-l ajute să-și redobândească libertatea și respectul, arătându-i în termeni umani ce s-a petrecut cu el, ce a pierdut“. Și mai departe: „Datoria scriitorului este nu să concureze prima pagină a ziarelor în privința actualității, ci să cerceteze profunzimea condiției umane“.

mozaic

Un control al cancerului

Un tânăr chirurg de la Harvard, S.U.A., Dr. M. J. Folkman a demonstrat recent că cele mai multe — posibil toate — tumorile canceroase nu pot crește mai mari decât gămălia unui ac, fără ajutorul unui produs chimic eliberat de tumoarea însăși.

Acest produs a fost izolat dintr-o mare varietate de tumori, fiind denumit factor tumoroangiogenetic. A fost dovedit că acest factor tumoroangiogenetic stimulează creșterea vaselor sanguine din cancer. Se știe că vasele sanguine oferă tumorii o cale de eliminare a produselor toxice. Fără efectele stimulatoare ale vaselor sanguine, creșterea tumorii se oprește brusc, cancerul rămânând nedureros și nejenant, de mărimea unui bob de mei.

Doctorul Folkman demonstrează această „adormire“ a tumorii într-un film „cu încetinitorul“, surprinzând 7 zile din creșterea unui nodul canceros într-o cultură de țesut unde nu a fost stimulat creșterea vaselor sanguine. După ce tumora a ajuns la o mărime de circa 2 milimetri în diametru, aceasta și-a încetat brusc dezvoltarea, deși a rămas în continuare „vie“.

Experimentele de laborator „în eprubetă“, precum și cele efectuate pe animale indică faptul că, și în cazul în care tumora ajunge la mărimi considerabile, ea se va opri în această stare „de adormire“, bineînțeles numai în cazul în care sînt îndepărtate efectele factorului tumoroangiogenetic.

Echipa de doisprezece cercetători de sub conducerea doctorului Folkman lucrează zi și noapte pentru a produce un anticorp capabil să neutralizeze acest produs chimic; rezultatele de până acum au fost destul de optimiste pentru a îndreptăți previziunea că un astfel de ser de anticorpi va fi pus la punct în următorii doi-trei ani.

Cancer și imunologie

La o conferință medicală sub egida Institutului de Cancer din S.U.A., dr. Edmund Klein de la Institutul de Medicină din Buffalo, cunoscut în lumea medicală pentru succesele obținute în tratarea cancerului pielii prin imunoterapie (folosirea mecanismelor de apărare ale corpului omenesc pentru protecția proprie) a prezentat o lucrare în care se releva tratarea prin imunoterapie a cinci femei cu cancer la sân.

Pacientele fuseseră toate supuse tratamentului chirurgical și suferiseră recurențe ale bolii înainte de a intra sub controlul dr. Klein. Acesta le-a injectat o soluție cu un conținut de tuberculină (substanță care pregătește corpul omenesc împotriva bolii) direct în leziunile canceroase. Intrucât femeile fuseseră injectate anterior cu acest produs de imunitate contra tuberculozei — așa cum se întâmplă de altfel cu majoritatea oamenilor — substanța proaspăt administrată a trezit „memoria“ imunologică, determinând un răspuns imunologic și din partea cancerului.

Urbind acest tratament, toate cele cinci femei au arătat o îmbunătățire a condiției medicale, destul de precare anterior. Două dintre ele se prezintă astăzi cu o remisă totală a cancerului, celelalte, deși remisia nu este completă, sînt în viață, cu un înalt grad de recuperare a bolii canceroase.

Ceea ce înfăptuiește Chinua Achebe însuși, în toate scrierile lui, dar mai ales în *Se năruie o lume* — unde drama colectivă este sublimată prin destinul tragic al personajului Okonkwo — simbol și sinteză a trecutului. Înainte de a se năruie, sau pentru aceea, această lume închisă a totemurilor, această lume a jertfelor magice și a ritualurilor inițiatice îi cere încă o dată jertfa. Sinuciderea lui Okonkwo apare ca un act absurd atât pentru băștinași cât și pentru coloniizatori. Pentru indigeni — intrucât nu exista nici un precedent; pentru misionari — deoarece nu sesizau drama dindărătul acestui gest contestatar. Aici, în finalul cărții, ironia amară a scriitorului capătă un întemeiat accent polemic. În fața cadavrului pe care localnicii nu îndrăznesc să-l atingă comisarul de district devine brusc cercetător al obiceiurilor primitive și se hotărăște să scrie o carte al cărei titlu îl incită: *Pacificarea triburilor primitive din regiunea Nigerului superior*.

Scrutată dinlăuntru, realitatea africană se impune cititorului european nu doar prin pitoresc și insolent, ci prin complexitatea umanului pe care Chinua Achebe îl investighează în multiplele sale implicații, ridicându-l la dimensiune estetică.

NICOLAE TURTUREANU

Chinua Achebe „*Se năruie o lume*“, Editura Univers, 1974.

se. Cu toate aceste rezultate memorabile este necesară studierea în continuare a acestor fenomene, înainte ca imunoterapia să poată fi considerată o armă anti-cancer. Dar se speră ca, odată ajuns în acest stadiu, imunologia va fi capabilă să abordeze o mare varietate de forme canceroase.

Xeroradiografia

Este arhicunoscut faptul că un cancer detectat într-o fază incipientă este tratat mult mai ușor și mai eficient. Instrumentului esențial de detectare, folosit curent în diagnosticarea cancerelor, — termograful (care măsoară căldura radiată de țesutul tumoral) — i s-a adăugat o nouă tehnică, bazată pe îmbunătățirea unui mecanism mai vechi, dar care se pare că dă rezultate remarcabile. Este vorba de xeroradiograf, un aparat care este foarte asemănător binecunoscutului xerox. Noul instrument folosește un echipament obișnuit de raze X, dar, locul filmului obișnuit, este luat de o placă de seleniu tratată special pentru a fi sensibilă la razele X. După expunere, trecută printr-o mașină de „developat“, placa realizează într-un singur minut un tablou extrem de precis al țesuturilor interne, mult mai ușor de „citit“.

Astfel, la un grup de 1535 de pacienți, în 1971, dr. John Martin de la un spital din Houston, S.U.A. a detectat 54 de cancere, dintre care 13 nu fuseseră nici măcar suspectate. Diagnosticarea rapidă a determinat tratarea lor într-o fază inițială, înainte ca boala să se fi putut extinde și la alte organe.

De ce, la urma urmei?

De foarte mult timp, numeroși savanți și cercetători de pe toate meridianele globului și-au îndreptat atenția asupra descoperirilor unor noi metode de a preciza sexul copiilor cu mult înainte de venirea lor pe lume. Un exemplu ni-l oferă cițiva cercetători din Franța care au particularizat anumite substanțe, specifice sarcinii, în saliva femeii; astfel, o picătură de salivă pe o hirtie tratată chimic poate indica sexul copiilor încă din luna 4-6. În nouă din zece cazuri, prezicerea se dovedește a fi fără greș. Un alt exemplu ni-l oferă un mare laborator american în care s-a descoperit după îndelungă cercetări un produs numit Pre-na-tell (spune înainte-de-naștere). Din nefericire, întrebarea: „de ce, la urma urmei?“ a venit destul de

târziu. Aflarea din vreme a sexului copilului înainte de naștere rezolvă doar câteva probleme, lipsite de importanță, cum ar fi: alegerea unui nume, alegerea culorii hăinuțelor și sfîrșitul anxiozității, în special a fericiților (oricum) tați. De ce ni se răpește sarea și piperul momentului?

Foștii atleți...

După 50 de ani, foștii atleți nu sînt mai buni — din punct de vedere medical — decât indivizii care n-au făcut sport în tinerețe. Aceasta este cel puțin concluzia medicului danez Peter Schnor de la un spital din Copenhaga, care a analizat viațele a 297 foști campioni, născuți între 1900-1910. În comparație cu un grup de control, de aceeași mărime, din rândul „nesportivilor“, medicul danez a găsit o asemănare în ceea ce privește raportul de îmbolnăviri și mortalitate. Schnor conchide că singura deosebire între cele două grupe ar fi gradul de capacitate fizică deosebită între 25-50 de ani, net în favoarea sportivilor. În fond, ce ne trebuie mai mult?

Dragostea — minunatul medicament

Șeful unui grup de cercetători în domeniul medicinii, o autoritate recunoscută în materie, a demonstrat — pe bază de cercetări, fără nici o urmă de glumă — că dragostea joacă un rol extrem de important în prevenirea bolilor. Studiul a fost efectuat pe un grup de 203 de femei care au născut primul lor copil. Fiind investigată situația familială a fiecărei paciente, s-a descoperit că lipsa de afecțiune a soțului — în câteva cazuri — produce o șansă de complicație pre- și post-natală de peste 90%. Cifra a scăzut simțitor (33%) pentru femeile iubite. Așa că...

Fotografii „la minut“

Medicii unui spital din Boston au descoperit o bună metodă de tratament o neîncredere a pacienților în puterile miraculoase ale medicinii. Suspiciunea este tratată imediat prin simpla fotografiere a pacienților la venirea și la ieșirea din spital. Din cele câteva sute de cazuri studiate, majoritatea pacienților, la compararea celor două poze, au ieșit surprinși pe poarta spitalului. „Oamenii au mai multă încredere în fotografiile decât în asigurările noastre“. Este și un bun tratament al... ipohondriei.

CRONICA

săptăminal politic - social - cultural

colegiul de redacție:

LIVIU LEONTE, redactor șef
ANDI ANDRIEȘ, redactor șef adj.
N. BARBU, redactor șef adj.
ȘTEFAN OPREA, secretar g-ral
de redacție

VASILE CONSTANTINESCU

Prezentarea grafică: VALER MITRU